

Hurriyat

Mustaqil gazeta

2024-yil
18-dekabr
chorshanba
№ 50 (1425)

Gazeta 1996-yil dekabrda chiqq boshlagan ★ www.uzhurriyat.uz ★ @ gazhurriyat@mail.ru ★ t.me/hurriyatuz ★ f Hurriyat gazetasi

МУЖДА

ЮНЕСКО бош қароргоҳида Маҳмуд Қошғарий ва Али Қушчининг бой илмий меросига бағишланган халқаро конференция бўлиб ўтди

ЮНЕСКОнинг Париждаги бош қароргоҳида Ўзбекистоннинг ЮНЕСКО ҳузуридаги доимий ваколатхонаси, туркий мамлакатлар доимий ваколатхоналари ва Туркий маданият ва мерос фонди билан биргаликда буюк олим Маҳмуд Қошғарийнинг “Девону луғотит турк” китобининг 950 йиллигига бағишланган халқаро илмий-амалий конференция ташкил этилди.

2023 йилда ЮНЕСКО Бош конференцияси Ўзбекистон ва бошқа давлатлар ташаббуси билан 2024-2025 йилларда “Девону луғотит турк” китобининг 950 йиллигига бағишланган халқаро илмий-амалий конференция ташкил этилди.

“Дунё харитасини лексикографияда яратиш: “Девону луғотит турк” асарининг 950 йиллигига” мавзусида бўлиб ўтган конференция ишида ЮНЕСКО бош директори ўринбосари Фирмин Матоко, туркий мамлакатларнинг ЮНЕСКО ишлари бўйича миллий комиссиялари раҳбарияти, Туркий маданият ва мерос халқ-

аро фонди раҳбари Ақтоти Раимқулова, Туркий тилли давлатлар Парламент асамблеяси бош котиби Меҳмет Сурайя Эр, шунингдек, ЮНЕСКОга аъзо давлатлар доимий вакиллари ва турли мамлакатлардан экспертлар қатнашди.

Иштирокчилар Маҳмуд Қошғарийнинг бой илмий мероси, “Девону луғотит турк” асарининг туркий халқлар маънавий-маърифий тарихидаги ўрни, луғатшуносликнинг жамоалар ва авлодлар ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлашдаги аҳамияти, шунингдек, замонавий турко-

логияга оид масалаларни муҳокама қилдилар.

Анжуман доирасида буюк астроном ва математик Али Қушчининг илмий меросига бағишланган давра суҳбати ҳам ташкил этилди. ЮНЕСКО Бош конференциясида Ўзбекистон ва бошқа давлатлар ташаббуси билан Али Қушчи таваллудининг 550 йиллиги 2024-2025 йилларда ташкилот доирасида нишонланадиган юбилейлар рўйхатида киритилди.

Анжуманда Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги

Шарқшунослик институти директори Баҳром Абдуҳалимов ва мазкур институтнинг етакчи илмий ходими Комилжон Раҳимов Али Қушчининг илмий ютуқлари ҳамда “Девону луғотит турк” асарининг туркшунослик тарихидаги салмоқли ўрни ҳақида маъруза қилдилар.

Анжуман доирасида туркий давлатларнинг миллий таомлари намойиш этилган пазандчилик фестивали ҳам бўлиб ўтди.

“Дунё” АА,
Париж шаҳри.

КЎНГИЛ МИНТАҚАСИ

Сирожиддин САЙИДИ,
Ўзбекистон халқ шоири

БИРНИ КЎРИБ ФИКР ҚИЛ...

Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб зикр қил.
Бирни кўриб ўқинсанг,
Бирни кўриб шукр қил.

Ҳаёт – сабру бардошдир,
Неъматлари талошдир.
Гоҳи кўзингда ёшдир –
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Ота-бобонг оч-наҳор,
Меҳрга зор, нонга зор,
Қийналган кунларинг бор.
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Дунёга боқ – кенг маскан,
Хордир қанча жону тан,
Ким юпун, ким беватан,
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Ўз юртингда – лолалар,
Беланчақлар, аллалар,
Бетакрор бу паллалар –
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Бугдойзор шу тупроғинг,
Кўзга сурт ҳар бошоғин,
Жаннатдир ҳар бир чоғинг –
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Инсон умри ғанимат,
Ғаниматдир ҳар неъмат,
Тириклик – катта давлат –
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Ичиб бўлмай жомингни,
Ярат яхши номингни.
Юрт кўрсин камолингни –
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

Элда қанча ному ёд,
Ўғил-қиздандир мурод.
Ҳар кун ўқтирар ҳаёт:
Бирни кўриб фикр қил,
Бирни кўриб шукр қил.

ТАҲЛИЛ

ҲАММА ЎҚИЯПТИ.

ҚАЙСИ КИТОБНИ ЎҚИЯПСИЗ?

Ҳа, саволни айнан шундай бермоқчиман: сиз қайси китобни ўқияпсиз? “Сиз китоб ўқийсизми ўзи ёки ҳозир ўқияпсизми?”, деб сўрамоқчи эмасман. Мен ўқияпман ва ишонаман, умид қиламанки, сиз ҳам ўқияпсиз, бошқалар ҳам ўқияпти.

Донлар айтидики, замона айнади, дея нолбй юрвачилар замона айнаишида айбидирлар. Энг ноинсоф кимсалар “Одамлар ноинсоф бўлиб кетди” деб янувчилар орасида учрайди. Ўғри “ҳамма ўғри” деб ўйлайди. Китоб ўқимай кўйган одамлар “ҳеч ким ўқимай кўйди” деган фикрда бўлсалар, эҳтимол.

Ушбу таҳлилий мақолани тайёрлашга кейинги вақтларда турли оммавий ахборот воситаларида, ижтимоий тармоқларда “одамлар китоб ўқимай кўйди”, деган нохуш фикрнинг кенг тарқалаётгани сабаб бўлди. Албатта, бунга сиз ҳам гувоҳсиз. Кунда-кунора чиқиб турадиган бундай нолишларни кузатиб: “Наҳотки, азал-азалдан юзлаб етук алломаларни етиштириб, башарият тараққиётига унутилмас ҳисса қўшган ўзбек халқи бугун мана шундай буюк ворисийликдан мосуво қолган – инсонни комиллик сари элтувчи энг муҳим восита бўлиш мутолаадан воз кечиб, китоб ўқимай кўйган бўлса?” деган аччиқ савол туғилади.

Ахир, бизнинг ота-боболаримиз, атоқли маърифатпарвар Абдурауф Фитрат фахрланиб ёзганидек, “ҳар бобда, айниқса, илм ва маърифатда олам аҳли учун ибрат ва намуна бўлганлар – уларнинг илму маърифатлари

“қийлу қоп”нинг такрори ва ҳошияхонлиги бўлмай, балки улар ҳар бир илмнинг асосий моҳиятини яхши билиб, ундан малака ва маҳоратга эга бўлиб, мўътабар китобларнинг таълиф ва таснифига қодир бўлганлар” эмасми?!

“Ўзингиз тўғрисида ёмон гапирманг, бошқалар сўзингизда ишониларни мумкин”, дейди француз адаби Андре Моруа.

Бугун Ўзбекистонга маърифат истаб келаётган, халқимизнинг миллий анъаналарига, унинг шонли тарихига қизиқиб, шу ерда таҳсил олаётган ёки илмий тадқиқотлар олиб бораётган, она тилимизнинг гўзал жозибасига ҳавас қилиб, уни ўрганаётган қанчадан-қанча хорижий дўстларимиз бор. Юртимизда фаолият олиб бораётган дипломатлар, тадбиркорлар ва бошқа соҳалар вакиллари бор.

Ана энди тасаввур қилинг: кундалик ахборот воситаларида бодраб чиқиб турган юқоридаги каби фикрларни ўқиб, уларнинг биз ҳақимиздаги тасаввурлари ўзгармайдими? Ҳадеб одамлар китоб ўқимай кўйди, деб ёзгаверсак, четдан кузатган одам булар ғирт саводсиз, оми халқ экан, деб ўйламайдими? Тараққиётдан, маданиятдан юз ўгирган бу қандай жамият бўлди, дея ҳайратга тушмайдиларми?

Наҳотки, шу фикрлар рост бўлса? Наҳотки, китоб ўқимай кўйган бўлсак? Агар чиндан ҳам шундай бўлса, нима учун ўқимай кўйди? Китоблар етишмайдими? Яхши китоблар йўқми?

Келинг, бу саволларга биргаликда жавоб излаб кўрайлик, мавжуд вазиятга таҳлилий назар таштайлик.

МИЛЛИЙ ҒОЯ

Жонажон Ватанимиз инсоният тамаддуни бешикларидан биридир. Она юртимиз бугун янги даврга қадам қўйиб, жаҳонда Янги Ўзбекистон номи билан қайта буй кўрсатмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қурултай Кучлар Олий Бош Қўмондони Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида мард ва олижаноб халқимиз иқтисодий, сиёсий, ижтимоий соҳаларда юксак марраларни кўзлаб, янгидан-янги ютуқларга эришмоқда. Ўзининг муқаддас қасамёдига ҳамиша содиқ, хизмат бурчини шараф билан адо этаётган баҳодир ўғлонларимиз ҳам улуг аждодлар анъаналарини давом эттирган ҳолда халқимиз орзу-умидларини рўёбга чиқариш, юртимиз равнақи, сарҳадларимиз дахлсизлиги, халқимиз тинчлигини ҳимоя қилиш йўлида собитқадамдир.

Бугун дунёда кечаётган ҳарбий-сиёсий вазият, унинг турли кўринишдаги таҳдидлари фонда содир бўлаётган тенденциялари энг қимматли бойлигимиз – жамиятимизда ҳукм сураётган тинчлик ва тотувлиқни кўз қорачиғидек асраб-авайлаш нақадар муҳим эканлигини яна бир бор аниқлатмоқда. Зотан, ён-атрофимизда рўй бераётган вазиятларни чуқур таҳлил қилган ҳолда ёшларимизни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, ҳарбий хизматчиларнинг миллий ва жанговар руҳини янада ошириш, ахлоқий-руҳий тайёргарлигини мустаҳкамлаш энг долзарб вазифаларимиздан бири, десак, айна ҳақиқатни айтган бўламиз.

Кейинги йилларда “Халқ ва армия – бир тану бир жондир” деган эзгу ғоя асосида Қу-

МАЪНАВИЙ ЮКСАЛИШ ПОЛИГОНИ

руллы Кучларимизнинг жанговар салоҳиятини ошириш, ёшлар ва ҳарбий хизматчиларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш бўйича олиб борилаётган ислохотлар натижасида миллий армиямиз сафларида хизмат қилиш, том маънода, шон-шараф ишига айланмоқда.

Тарихдан маълумки, ватанпарварлик сўз билан эмас, амалий ҳаракатлар билан кўрсатилган, аниқ мақсад йўлида кучайтирилган, таҳдидларга қарши туришда энг қудратли куч сифатида майдонга чиққан.

3-6.

ОБУНА – 2025

Ўзликни англаш — “Hurriyat” дан бошланади!
2025 йил учун обуна бўлишга шошилинг!

ОБУНА ИНДЕКСИ:

якка обуначилар ва ташкилотлар учун – 233

6,7-6.

ЯНГИ НАШР

Таниқли шоир ва таржимон, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист Ғулом Мирзонинг “Эзгулик тақвими: ният, сўз ва амал бирлиги” номли китоби яқинда нашрдан чиқди. Ушбу нашр Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий марказида янги очилган “Инсон ҳуқуқлари уйи”нинг ёрлиғи билан чоп этилган илк китоб ҳисобланади. Аввало, Ғулом Мирзонинг янги китоби номи ҳақида мухтасар тўхталсак. Фикримизча, “Эзгулик тақвими” деган ибора жуда топиб қўлланилган. Чунки ҳар бир байрам, кутлуг айём ва муҳим сананинг асл моҳияти эзгуликдан иборатдир.

Шундай файзли кунларда инсонлар қариндош-уруғлари, дўсту қадрдонлари билан кўришиш ва бирга ҳордиқ чиқаришга фурсат топади. Қадимий ва навқирон шаҳарларимиз, музейлар, зиёратгоҳ ва гўзал ўшаларни томоша қилиш имконига эга бўлади.

Китоб номидаги бошқа сўзларнинг ҳам ўзига хос чуқур маъно-мантиси бор. Хусусан: ният — ҳар бир инсоннинг яхши кунларда бажо этишни истайдиган эзгу тилаклариغا ишорат;

сўз — шу ниятнинг ижобат бўлиши ва рўёбга чиққани ҳақида жамиятда эмин-эркин сўз юритилиши ифодаси;

амал — бу борадаги фуқароларнинг нияти ва жамиятнинг сўзи ерда қолмаётгани, аксинча, давлат томонидан байрамлар ва муҳим саналарни муносиб нишонлаш учун барча шароитлар яратилаётгани тасдиғидир.

Янги китоб ҳажман салмоқли (372 бет) ва мазмунан қамровдор бўлиб, турли байрамлар ва муҳим саналарга бағишланган 70 та мақола ва шарҳни ўзида жамлаган. Бу ҳақда сўз борганда, ҳар қайси жамият аъзолари учун иш ва дам олиш кунлари мамлакат тараққиёти ва миллий фаровонликка бевосита хизмат қилиши жиҳатидан қанчалик аҳамиятли бўлса, байрам кунлари, муҳим миллий ва халқаро саналар ҳам шунчалик қадрли эканлигини таъкидлаш лозим. Чунки аини шу саналар:

биринчидан, халқнинг бой маданий мероси ва ўзига хослигини асраб-авайлаш, ҳар бир фуқарода Ватанга дахлдорлик, миллий бирдамлик ва ғурур туйғуларини кучайтиришга; иккинчидан, жамият аъзоларининг жаҳон цивилизацияси билан уйғун тарзда ривожланиши ва умуминсоний қадриятлар руҳида камол топишига;

учинчидан, инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг туб илдизларидан янада яхшироқ хабардор бўлиш ҳамда ана шу ҳуқуқларга ҳурмат-эҳтиром кўрсатишга муайян даражада хизмат қилади.

Одатда, тақвим ёки календарь — йил, ой ва кунлар, асосий байрамлар ҳақидаги ахборотдан иборат бўлади. Бир календарь йили 365 (кабиса йилда — 366) кунни ташкил этиб, шу кунларнинг ҳар қайсисида бутун дунё бўйлаб бир нечта, баъзан ҳатто ўнлаб байрамлар, миллий ва халқаро саналар нишонланади. Ғулом Мирзонинг янги китобида шундай му-

ҳим сана ва байрамларнинг етмиштасига бағишланган мақола ва шарҳлар ўз мужассамини топган. Китобнинг битилиши тарихига келсак, образли қилиб айтганда, уни “икки дареёнинг қўшилиши” ҳосиласи, дейиш мумкин. Гап шундаки, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий марказида қўп

“ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ УЙИ”

ёрлиғи билан илк китоб чоп этилди

йиллардан буён БМТ халқаро саналарини тарғиб этиш дастури доирасида илмий-ҳуқуқий мақолалар ёзиш анъанага айланиб улгурган. Шунингдек, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги — ЎЗА амалиётида анча вақтдан бери “Муҳим саналар тақвими” бўйича изчил публицистик мақолалар тайёрлаш тажрибаси ривожланаётганидан ҳам хабардоримиз.

Китоб муаллифи шу ҳар икки ташкилотда анча йиллар ишлаши асносида зикр этилган анъаналарга қатъий амал қилганига шубҳа йўқ. Шунинг учун “Эзгулик тақвими” китоби ҳам айнан 2 қисмдан иборат. Биринчи қисм — миллий саналарга бағишланган мақолалар 21 тани ташкил этса, иккинчи қисм — халқаро саналарга оид мақола ва шарҳлар 49 тадан иборат.

Ўз навбатида, биринчи қисмдаги мақолаларни бир нечта йўналиш бўйича таснифлаш мумкин.

Биринчи йўналиш — расмий равишда ўтказиладиган байрамларга оид мақолалар. Ҳар қайси мамлакатда байрам кунлари ва муҳим саналарнинг нишонланиши тартиби давлат томонидан бевосита белгиланади. Хусусан, Ўзбекистонда ҳар йили расмий равишда ўтказиладиган ва дам олиш кuni деб белгиланган байрамлар:

- Янги йил — 1 январь;
- Халқаро хотин-қизлар байрами — 8 март;
- Наврўз байрами — 21 март;
- Хотира ва қадрлаш кuni — 9 май;

- Мустақиллик байрами — 1 сентябрь;
- Ўқитувчилар ва мураббийлар байрами — 1 октябрь;
- Конституция кuni — 8 декабрь.
- Мамлакатимизда мусулмонларнинг асосий байрам кунлари — Рамазон Ҳайити ва Қўрбон Ҳайити ҳам нишонланади. Бу саналар ой кўринишга кўра аниқланади.

Китобда ушбу расмий байрамларнинг аксарияти атрофлик талқин этилган мақола ва шарҳлар бор.

Иккинчи йўналиш — касб байрамларига бағишланган мақолалар. Дам олиш кuni этиб белгиланган бўлмаса-да, кенг нишонланадиган бундай миллий саналар ҳам анчагина. Китобдан, жумладан, 2024 йил 4 июнь — мамлакатимизда таржимонлар учун халқаро мукофот таъсис этилган кун, 27 июнь — Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кuni, 31 август — Қатагон қўрбонлари кuni муносабати билан ёзилган мақолалар ўрин олган.

Учинчи йўналиш — муҳим халқаро-ҳуқуқий аҳамиятга эга тарихий воқеаларга оид мақолалар. Хусусан, 2 март — Ўзбекистон Республикаси БМТга аъзо бўлган кун, 2 июль — Ўзбекистон Республикаси Давлат герби қабул қилинган кун, 18 ноябрь — Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғи қабул қилинган кунга бағишланган мақолалар шу туркумга мансуб-

лари асосида қўшимча дам олиш кунлари белгиланмоқда.

Айниқса, “Ўзбекистон бўйлаб саёҳат қил!” ички туризми ривожлантириш дастури доирасида ички ва зиёрат туризмини янада ривожлантириш учун дам олиш ва байрам кунларидан самарали фойдаланиш таъминланаётгани диққатга сазовор.

Ўз навбатида, узайтирилган байрам, яъни ишланмайдиган кунларда ходимлар ва уларнинг оила аъзолари мароқли дам олишини таъминлаш юзасидан қасаба уюшмалари ташкилотлари ўз ишини фаоллаштирмоқда. Тегишли вазирлик ва ташкилотлар маданий меҳор объектлари, музейлар ва меҳмонхона хизматлари, санаторийлар ва соғломлаштириш муассасалари, шунингдек, ички транспорт қатновлари учун чегирмалар беришни йўлга қўймоқда.

“Эзгулик тақвими” китобининг иккинчи қисми ранг-баранг халқаро саналар талқинига бағишланган мақола ва шарҳлардан иборат. Бу ижод маҳсулларини соҳаларга оид мавзулар асосида туркумларга ажратиш ўринли, деб ўйлаймиз.

Биринчи туркум — инсон ҳуқуқлари билан боғлиқ саналар: 28 январь — Халқаро шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш кuni, 20 февраль — Бутунжаҳон ижтимоий адолат

кuni, 8 март — Халқаро хотин-қизлар кuni, 20 март — Халқаро бахт кuni, 7 апрель — Бутунжаҳон саломатлик кuni, 1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кuni, 12 июнь — Жаҳон болалар меҳнатига қарши кураш кuni, 18 июнь — Халқаро нафрат тилига қарши курашиш кuni, 26 июнь — Қийноқлар қўрбонларини қўллаб-қувватлаш халқаро кuni, 30 июль — Бутунжаҳон одам савдосига қарши курашиш кuni, 1 октябрь — Халқаро кексалар кuni, 16 ноябрь — Халқаро бағрикенглик кuni, 20 ноябрь — Бутунжаҳон болалар кuni, 10 декабрь — Халқаро инсон ҳуқуқлари кuni бўйича ёзилган мақола ва шарҳлар.

Иккинчи туркум — инсон ҳуқуқлари соҳасида фаолият юритадиган халқаро тузилмалар ташкил топган саналар: 27 февраль — Бутунжаҳон ноҳукумат ташкилотлари кuni, 15 март — БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича кенгаши ташкил топган кун, 24 октябрь — БМТ ташкил топган кунга доир мақолалар.

Учинчи туркум — сўз ва ахборот эркинлиги, журналистлар ва оммавий ахборот воситалари фаолиятига оид саналар: 3 май — Жаҳон матбуот эркинлиги кuni, 15 июнь — Бутунжаҳон кексаларга нисбатан суиистеъмоликлар ҳақидаги ахборотларни тарқатиш кuni, 8 сентябрь — Халқаро журналистлар бирдамлиги кuni, 28 сентябрь — Ахборотдан эркин фойдаланиш халқаро кuni, 2 ноябрь — Журналистларга қарши жиноятлар учун жазосиз қолишга барҳам бериш халқаро кунига бағишланган

мақолалар.

Тўртинчи туркум — ахборот-коммуникация технологиялари, матбаа ва ноширлик, илгор техника ютуқларига оид саналар: 28 январь — Халқаро интернетсиз кун, 6 февраль — Бутунжаҳон мобил телефондан воз кечиш кuni, 13 февраль — Бутунжаҳон радио кuni, 2024 йил 21 март — БМТ Бош Ассамблеясининг сунъий интеллект бўйича резолюцияси қабул қилинган кун, 3 апрель — қўл телефонининг туғилган кuni, 23 апрель — Бутунжаҳон китоб ва муаллифлик ҳуқуқи кuni, 16 июль — Сунъий интеллект эътироф этилган кун, 12 апрель — Жаҳон авиация ва космонавтикаси кuni.

Бешинчи туркум: таълим ва маърифат, маънавият ва маданий соҳаларига тааллуқли саналар ҳақидаги мақолалар. Хусусан, 23 январь — Дастхат кuni, 24 январь — Халқаро таълим кuni, 3 февраль — Бутунжаҳон беадаб сўзларга қарши кураш кuni, 11 февраль — Илмфан соҳасидаги хотин-қизлар халқаро кuni, 14 февраль — Халқаро китоб улашиш кuni, 21 февраль — Халқаро она тили кuni, 16 март — Рангли қаламлар кuni, 21 март — Бутунжаҳон шеърят кuni, 2 апрель — Халқаро болалар китоби кuni, 9 август — Бутунжаҳон китобсеварлик кuni, 8 сентябрь — Халқаро саводхонлик кuni, 30 сентябрь — Халқаро таржима кuni муносабати билан ёзилган мақолалар.

Олтинчи туркум: экологияга оид саналар: 2 февраль — Бутунжаҳон сувли-ботқоқ ерлар кuni, 5 июнь — Бутунжаҳон атроф-муҳитни муҳофаза қилиш кuni, 17 июнь — Жаҳон қўлланчи ва кургоқчиликка қарши кураш кuni ҳақидаги мақолалар.

Албатта, тўпламда бу таснифимизга сигмай қолган мақолалар ҳам учради ва иқтидорли ижодкорнинг китобида бундай ўзига хос ёндашуving мавжуд бўлиши табиий ҳол. Ушбу ноанъанавий туркумга мансуб мақолалар сирасида, жумладан, 1960 йил 25 январь — Собиқ СССРда ГУЛАГ ёпилган кун, 5 июль — Ишпарастлар кuni, 1976 йил 7 июль — нидерландиялик журналист, ёзувчи ва тарихнавис Ремко Рейдинг туғилган кун каби алоҳида саналарга бағишланган мақолаларни киритиш мумкин.

Хулоса ўрнида АҚШ собиқ Президенти Авраам Линкольннинг “Энг яхши дўстим — менга ҳали ўқимаган китобимни совға қилган дўстимдир”, деган доно ва ҳаққоний ҳикматиини эслатмоқчимиз. Ҳъни, бу китобни топиб ўқинг, албатта.

Ўшанда агар билимга ташна китобхон бўлсангиз — турли байрамлар ва муҳим саналар ҳақидаги тушунча ҳамда тасаввурингиз янада бойишни тайин. Ўқувчи ва талаба ёшларимиз аини йўналишда мустақил ижодий ишларни бажариш борасида зарур қўнимка ва тажриба ўрганишига аминман.

Ушбу китоб илм ва изланиш йўлидаги навқирон тадқиқотчиларга ҳам асосатда. Чунки унда интернет тармоғида учрамайдиган нодир манбаларда битилган қўллаб зарур маълумотлар тақдим этилган. Қолаверига, муаллиф ўз ҳаёт йўлида дуч келган тарихий воқеалар билан боғлиқ муҳим далилларни баён этгани ҳам эътиборга лойиқдир.

Акмал САИДОВ,
Инсон ҳуқуқлари бўйича
Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази
директори,
академик.

ИККИНЧИ ФИКР

ОДДИЙЛИК – МАЪНАВИЯТ ЛИБОСИ

Республика Товар-хомашё биржаси матбуот хизмати шу йил 5 декабрь кuni бўлиб ўтган онлайн аукционда жами 4,1 млрд сўмлик авторакмлар сотилгани ҳақида маълумот берди. Шу кuni жисмоний ва юридик шахслар томонидан харид қилинган автомобиль рақамларининг умумий сони 680 тани ташкил этиб, тузилган битта битимнинг ўртача қиймати 6,1 млн сўм бўлган. Бу савдоларда энг арзон авторакм нархи 1,9 млн сўм бўлса, энг қиммат рақам 474 млн сўмга сотилди.

Яхшироқ тушунишимиз учун таққосласак: биржа савдосида қай бир юрtdошимиз машинаси авторакмидан атрофидоғиларнинг озги очилганча кузатиб қолиши ёки кутиб олиши учун (бошқача сабаблар унча ёпишмаяпти-да!) энг қиммат нарх — 474 млн сўм, яъни Тошкент шаҳридан икки хонали уй олиш мумкин бўлган маблағни сарфлаган. Агар онлайн аукцион харидорларидан, бoринг, элликтаси 300 млн сўмдан юқoри нархда бўлган авторакмларни сотиб олган бўлсалар, бу элликта бир ёки икки хонали (пойтахтда, вилоятларда бунча пулга бутун бошли ҳoвли олоа бўлади) хонадон харид қилиш мумкин бўлган пулларни машинага ўрнатиб юрилади-ган бир шaпалоқ темирдаги учта рақам учун соvурилди, дегани. Ёнг арзон деб айтилаётган нарх — 1,9 млн сўм; кuni турли аҳvода бўлган бeморларга муoлажалар қилишдан тортиб уларнинг ҳар хил ҳoжатларига хизматда бўлган тиббиёт ҳамширалария бeкаларининг ойлик машoларидан ортиқ бўлса ортиқдир, кам бўлмаса керак.

Рoбиндранат Тагорнинг “Кишиларнинг кимлигини унинг билганига қараб эмас, унинг нимага қувонишига қараб билсанг бўлади”, — деган фикри хаёлга келди-да... салкам ярим миллиард сўм эвaзига 000, 555, 999 каби авторак-

қамларни автоуловига тақvолиб юрганларнинг нимага қувонишидан маймунлар қулса арзийди.

Бу фикримизга кимдир: “Эгаси бўлганидан кейин пулини хоҳлаганича расамад қилади. Ишингиз нима?” — дeса, ҳақи бордек. Фақат... аввало, ўша бой-ваччалар ҳам ўзимизнинг фарзандларимизки, уларнинг бу ҳаракатларидан тaшқи дабдабага ўчлик, манманлик, oшқoра кибру ҳавo касалига чалинганликнинг белгилари кўринади. Киши қўлида моддий бойликнинг ортиши унинг қалбида маънавий фазилатлар, халқнинг ўзлиги ифодаси бўлган қадриятларга ихлоснинг камайиб, юқариб, йўқoлиб бoришига сабаб бўлса, балки жамият бундай тескари таъсирга қарши курашмоғи шарт. Яна муҳими, умри Ватанни обод этиш, халқ ризку насибасини ундириш ва турмуш фаровонлигини oшириш, ёш авлодни таълим-тарбияли этиш, илму фанни ривожлантириш, иқтисoдиётни юксалтириш йўлида oғир меҳнат, тинмай изланиш билан ўтаётган юртимизнинг ҳар бир фуқарoси Ўзбекистоннинг барча табиий, моддий, маънавий бойликларининг тенг ҳуқуқли эгасидир. Халқнинг заҳмат билан топган бойликлари қандайдир йўллар билан айрим кимсаларнинг қўлида тўпланиб қoлса-ю, бу маблағни саноқли “уддабуронлар” қимматбаҳо машиналарига қимматбаҳо авторакмлар тақиб юришларига; ҳoю ҳавасларига исроф қилишларини назoратта олишга, бунинг ҳисoб-китобини сўрашга ҳақли эмасмизми?

Республика Товар-хомашё биржаси матбуот хизмати ахборотида яна шундай маълумотлар бор: “Тўққиз oйда биржа савдоларида 152 мингдан ортиқ автомобиль рақамлар сотилган бўлиб, уларнинг умумий қиймати 620 млрд сўмни ташкил этган. Авторакмлар харидида 97 фоиз жисмоний, қолган 3 фоиз қисми эса юридик шахсларга тўғри кeлади”.

Беихтиёр, аини навқирон ёшида oғир касалликка чалиниб вафoт этган хорижий бир давлатманд ҳаётининг oхирги кунларида: “Мен ҳар ким ҳам сотиб олишга имкoни етавермайдиган маши-

нада борган жойимга ундан анча арзон бўлган уловда ҳам бoришим мумкинлигини; фалон юз минг доллaрлик пoяба-залиннг oддий кроссовкадан фарқи унча катта эмаслигини... жуда кeч аңгладим”, — дегани ёдга тушди. Ўша марҳум замондошимиз ўзи ўта бадавлат эса-да, маънан қашшоқлигини, кeч бўлса-да, мардлик билан тан олган эди. Агар у каби инсонларга ўз вақтида oта-oнаси, устoзи, яқинлари oрасидан “Ҳайкалнинг гўзаллиги кўринишида, кишиники эса ишида” (Пифагор) эканини тушунтириб, аңглатиб қўядиган чин меҳрибон топилса, дунёда хайрли ва фойдали ишлар кўп-роқ бўлармиди, иншааллоҳ.

Шу гапларни қоралаб ўтирганимда тaшқарида изгириндан дарак бергандай шамол увиллади, кейин қor ёға бошлади. Табиат муvозанатини сакловчи, ерлар ва ҳаводаги юкумли касалликлар вирусларини ўлдирувчи, покиза ризку насибаларни ундирувчи oпoқ қor эланган ун каби борлиқни тезда қoғлай бошлади. Болалар қувончи кeчисиз, энди улар уйга сиймай қoлишди... Шундай пайтларда беихтиёр олисус яқиндаги қариндошлар, қадрдошлар, элу элатингни ўйлайсан. Юрак увишди: “... ўтган йили олган қумирларининг деярли ярми тош қиққан экан, бу йил қандай экан? Қўмир-

лари бoрмикан, ишқилиб?”, “...лар анча кексайиб қoлишди. Газ йўқ, бир oйлик пенсиямга бир арава ўтин oплагимиз, бир ҳафтага етмаяпти, дейишганди. Нима қилишяптикин?” “...нинг эри хорижда ишда. Икки боласи билан иситилмайдиган эски уйда...”

Кейинги йилларда Республикаимизда қашшоқлик, камбағаллиқни камайитириш мақсадига амалга oширилаётган катта тaдбирлар натижасида минг-минглаб хонадонлар иқтисодий жиҳатдан қаддини тиклади. Давлатимиз икки сиев-стининг бош йўналишларидан бирига айланган бундай тaдбирлар изчил давом этмоқда. “Иншааллоҳ, мамлакатимиз аҳолиси яқин йилларда инсонни ҳар жиҳатдан камситадиган, хорлайдиган қашшоқликдан чиқади”, деган эзгу ўйлар билан ўзингга таскин бергинг кeлади-ю... аммо кишининг бир куниям — қиш; қай фаслда бўлмасин, йўқчиликнинг бир куниям осон ўтмайди; умрнинг бир кuni, бир соатиям — ғанимат, ҳамма инсондай яшагиси кeлади. Шундай пайтда “2024 йилда сотилган энг қиммат авторакм 517,1 млн сўмга харид қилинган бўлиб, уни Тошкент шаҳридан юридик шахс қўлга киритган. Иккинчи ўринда 10 июль кuni 508 млн сўмга сотилган автомобиль рақами туради” деган расмий маъ-

лумотни ўқиб... орамизда “Қандини урсин!” дейдиганлар ҳам топилиши шубҳасиз. Аммо аксарият кўпчиликнинг бунақа дабдабабoзлиқ, манманлик, исрофгарчилик, моддийётни кўз-кўз қилишдек маънавий аҳvолидан энаси қoтиши, ғазабланиши турган гап. Ёнг ачинарлиси — айримларимизнинг ҳимматимиз, саховату шафқатимиз, oқибатимиз эвaзига чин дунёга олиб кетишимиз мумкин бўлган тенгсиз бойлик — савoб ишларга рағбатимиз темир машинасимизга бўлган ишқимиз oлдйда ҳору хас экани.

Тасаввур қилинг, юртимизда икки кишининг машинасига ўрнатилган авторакмларнинг қиммати — бир миллиард сўмдан ортиқ! Бу маблағ қанча оилани қашшоқликдан тамоман кутқариши мумкинлигини ҳисoб-китoб қилиб кўринг. Ва... чўнтагининг тешигидан тушган пулларга бундақа рақамлар сотиб oлаётганлар (юқоридоги маълумотларга асослансақ) юзлардан ўтиб, минглардан ҳатлаётганини аңглаш мумкин.

1914 йили “Тўй” драмасида тўйдаги кераксиз, ортиқча сарф-харажатлардан қарзга бoтиб, ҳаёти барбoд бўлган қаҳрамон образини яратган зиёли Ҳoжи Муин: “Бошқа миллилатлар топган пулларини илм ва маoриф, миллат йўлига сарф қилиб, кундан-кун тараққий топса-

лар, жаҳoлат ва нoдoнлигимиз сабабидан бизлар топган молимиз, бoғ ва ҳoв-лиларимизни тўй ва аза, улоқ йўлига харажат қилиб, ўзимизни бир парча нoнга муҳтож ва ҳor қилмоқдамиз”, — деб қай-гурган эди.

Аллоҳга шукр, бугун Ўзбекистонимиз мустақил, шахару қишлоқларимиз обод, турмуш фаровонлиги, oдамларнинг ақлий-маънавий салoҳияти даражаси дунёнинг тараққиёт йўлига кирган мамлакатлари қаторида қайд этилмоқда. Аммо... “Бели oғримаганининг нон ейишини кўр”, “ўроқда йўқ, машoқда йўқ, хирмонда ҳoзир” деганларидек, халқ бойлигини талон-торoж қилишда, бeҳуда соvуришда ҳам янги-янги рекордчилар чиқаяпти.

Беихтиёр савoл туғилади: ярим миллиард сўмни битта авторакм сотиб олишга сарфлаётганларнинг ҳаммаси тинмай фойда oқиб кeлаётган катта бир ишининг бошидан тутган одамлармикин?

“Oддийлик ақл ва истeъдoднинг яқин қариндоши”, — деган эди фaйласoфлардан бинди. Сохта айтир-юлтур ва дабдабага ишқибoзлиқ — қўлингдан oдамларни хурсанд етадиган, манфаатлантирадиган тайинли иш кeлмаслигининг далили эмасми? Тўғри, пул-бойлик топиш oсон эмас, ҳамманинг ҳам қўлидан кeлавермайди. Аммо ҳаёт тажрибаларидан маълумки, киши меҳнату заҳмат чeкиб пeшoна тeри билан топган ҳар бир тангасининг қадрига етади, уни бeҳуда соvурмайди, ҳатто энг муҳим эҳтиёжларига ҳам тeжаб-тeргаб сарфлайди.

Йил яқунлари бўйича барча соҳада ҳисoб-китoблар қилинапти. Яқунланаётган йилимизда Республика Товар-хомашё биржаси oрқали сотилган қимматбаҳо авторакмларнинг умумий миқдoри қанча бўлгани ва бу маблағ ўртача ҳисoбда қанча оилаларнинг қашшоқликдан чиқиб кетишига имкoн бeриши мумкинлигини ҳисoблаб, элга маълум қиладиган билимдон-нуктoдан топилишдан умидимиз бор. Янги йилда, зoра, бу қу-сурлар тарихга айланса?

Мухтарама ЎЛТҒОВА,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими.

1-6

Буюк соҳибқирон бобо-миз Амир Темур жанларда энгилмас саркарда сифатида тарих саҳнасида намоен бўлиши замирида ҳам ҳарбий-ватанпарварлик ва аскарлар руҳиятига қаратилган катта эътибор, руҳий тарбия турган.

Бугунги халқаро вазият, турли таҳдидлар юрт посбонлари олдига янгича талабларни ҳам қўймоқда. Юксак маънавиятли, замон билан ҳамоханг фикр юритадиган, кенг дунёқараш соҳиби бўлган ҳарбий қўшинларгина билагидеги кучни, ихтиёридаги жанговар техника ва қуролини бошқаларга қараганда самарали қўллай олади. Чунки ҳозир дунёда энг аввало инсониятнинг онгу тафаккурини эгаллаш учун уруш бораётганини барчамиз қўриб, гувоҳи бўлиб турибмиз.

Шунинг учун ҳам муқаддас Ватанни ҳимоя қилиш шарафли бурч экани, биринчи навбатда, ёшларнинг қалб бу шуурига синдирилмоқда. Бойси глобаллашув ва манфаатлар тўқнашуви яққол намоен бўлаётган аини дамда ажодларимиз қолдирган муқаддас мерос ёш авлодга намуна сифатида Ватаннинг садоқатли ҳимоячиси, халқининг муносиб фарзанди бўлиб етишишида муҳим ўрин тутлади. Мана шундай улкан маънавий бойлик, ўтмишдаги аччиқ сабоқлар, мустақиллик учун мардонавор босиб ўтилган шонли йўл бугун гуллаб-яшнаётган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт йўли ва буюк ўзбек халқи қураётган қудратли мамлакатнинг асосини ташкил этади. Президентимиз доимо ҳарбий-жанговар қудрат ва юксак маънавий салоҳият Ўзбекистон Қуролини Кучларининг икки буюк таянчига айланиши зарурлигини таъкидлаб келиши беҳиз эмас.

Бу борадаги ишларни янги босқичга олиб чиқиш мақсадида давлатимиз раҳбарининг тегишли қарори ҳамда шу йил 12 январь куни Хавфсизлик кенгашининг кенгайтирилган йиғилишида маънавий-маърифий ишларни сифат жиҳатдан янги босқичга олиб чиқиш юзасидан белгилаб берилган муҳим вазифалар асосида Мудофаа вазирлигининг Маънавият ва маданият департаменти ташкил этилди.

Бу муҳим воқеа Мудофаа вазирлигида ҳарбий маданият ва санъат йўналишини такомиллаштириш, қўллаб-қувватлаш, маънавият ва маданият марказлари, ҳарбий оркестрлар, кутубхоналар фаолиятини мувофиқлаштириш ва самарали бошқаришда янги амалий қадам бўлди.

Маънавият ва маданият департаменти янги таркибий-штар тузилишида ташкил этилиб, унга Қуролини Кучлар марказий ашула ва рақс ансамбли, Алоҳида кўргазмали-намунали ҳарбий оркестр, Қуролини Кучлар давлат музейи, “Турон” ҳарбий театри буйсундирилди.

Шунингдек, жойлардаги 5 та гарнизон Маънавият ва маърифат марказлари, 16 та ҳарбий оркестр ҳамда 56 та ҳарбий қисмининг Маданият марказлари фаолиятини мувофиқлаштириш ҳам Департамент зиммасига юклатилди. Ушбу тизим жорий этилиши натижасида олдин

МАЪНАВИЙ ЮКСАЛИШ ПОЛИГОНИ

томошаларини намойиш этиш, кинозал сифатида фойдаланиш учун ҳам барча зарур шароитлар яратилган.

Бугунги кунда Ахборот ва оммавий коммуникациялар департаменти томонидан ҳарбий-ватанпарварлик йўналишида давлат ва нодавлат телеканаллари билан ҳамкорликда “Ўзбекистон армияси”, “Ватанпарвар”, “Армия спорти”, “Мен ҳарбий бўламан” кўрсатувлари, информацион дастурлар учун хабар ва лавҳалар, шунингдек, ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга қаратилган, буюк ажодлар ва миллий қаҳрамонлар ҳақидаги видеороликлар ва видеоқлиплар тайёрланиб, эфирга узатилмоқда.

Шу ўринда айтиш жоизки, ҳарбий маданият ва санъат бўлиналари узоқ йиллар давомида ўз биноси ва зарур инфратузилмага эга бўлмаган шароитда фаолият юритиб келди. Табиийки, бу ҳолат уларнинг фаолият самардорлигига таъсир кўрсатмай қолмади.

Эндиликда дунё таърибаси ва замонавий инфратузилмалар асосида бунёд этилган ушбу муассаса нафақат ҳарбий хизматчилар, балки бутун халқимиз, айниқса, ёшларимизнинг маънавияти, ижодий ва интеллектуал салоҳиятини юксалтириш, маданият ва санъатга бўлган қизиқишларини рағбатлантириш билан бирга маданий ҳордиқ чиқаришларини таъминлашга хизмат қилади.

Ушбу муҳташам бинода ватанпарварлик руҳи акс этган янгича форматдаги маданий-маърифий тадбирлар, адабий учрашувлар, ижодий кечалар, шоир ва адибларимиз билан давра суҳбатлари, концерт ва юқори савияда саҳналаштирилган спектакллар, кинофильмлар тақдиротлари мунтазам ўтказилади.

Тантанали очилиш маросимига бағишланган йиғилиш Маданият вазирлиги, Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳамда қатор ҳамкор ташкилотлар иштирокида “Ҳарбий хизматчиларда юксак ватанпарварлик, юртга фидойилик сифатларини юксалтиришда маданият ва санъатнинг ўрни” мавзусидаги илмий-амалий конференция билан давом этди.

тарқоқ бўлган вазирликнинг ҳарбий маданият ва санъат бўлиналари бир мақсад йўлида бир масканда бирлаштирилди.

Қисқа вақт ичида барча шарт-шароитга эга замонавий департамент биносининг куриб битказилиши ва фойдаланишга топширилиши эса юртимизда Қуролини Кучлар тизимида маънавий-маърифий ҳамда маданий ишлар йўналишига қаратилаётган юксак эътиборнинг ёрқин намунасидир.

Мудофаа вазирлиги Маънавият ва маданият департаменти биносининг тантанали очилиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси, Олий Мажлис, Вазирлар Маҳкамаси масъуллари, Мудофаа, Маданият вазирлиги раҳбарияти, давлат ва жамоат ташкилотлари, маданият, санъат ва оммавий ахборот воситалари вакиллари, Мудофаа вазирлиги ҳузуридаги Жамоатчилик кенгаши аъзолари, фахрийлар ва ёшлар иштирок этди.

Дастлаб меҳмонлар департаментнинг янги биносига фаолиятини бошлаган Қуролини Кучлар марказий ашула ва рақс ансамбли, Алоҳида кўргазмали-намунали ҳарбий оркестр, “Турон” ҳарбий театри, шунингдек, Ахборот ва оммавий коммуникациялар департаментининг ахборот-медиа бошқармаси, “Ватанпарвар” бирлашган таҳририяти, электрон оммавий ахборот воситалари ва веб-ресурслар билан ишлаш бўлимларига яратилган шароитлар билан яқиндан танишдилар.

Тадбир иштирокчиларида 280 ўринга мўлжалланган анжуманлар зали, миллий контент ва махсус телепойиҳалар яратиш мақсадида ташкил этилган, 300 кв.метрга эга “Армия студияси” павильони, замонавий овоз эъши студияси ва телемонтаж хоналари катта таассурот қолдирди.

Анжуманлар залида нафақат анжуманлар ёки маънавий-маърифий тадбирлар, балки жонли ижродаги концерт дастурлари ва театр

Шухрат ХОЛМУҲАМЕДОВ, Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазири, генерал-майор:

— Муҳтарам Президентимиз, Қуролини Кучлар Олий Бош Қўмондонни Шавкат Мирзиёев бошчиликларида мамлакатимиз мудофаа қўбиятини мустаҳкамлаш, сарҳадларимиз дахлсизлиги ва худудий яхлитлигини таъминлаш йўлида катта ислохотлар амалга оширилмоқда. Бу саъй-ҳаракатлар ҳарбий хизматчилар ва ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, маънавий савияси ва интеллектуал салоҳиятини юксалтириш каби эзгу мақсадларни қамраб олгани диққатга сазовордир.

Сир эмас, ёш авлодни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда, ҳарбий хизматчиларнинг ахлоқий-руҳий тайёргарлигини ошириш ва

миллий ҳамда жанговар аъналаримиз орқали ҳақиқий Ватан ҳимоячисига айлантиришда маданият ва санъатнинг ўрни бекиёс. Зеро, Қуролини Кучлар мамлакат чегараларини ҳимоя қилса, маданият инсон қалби ва онгини ҳимоя қилади.

Ҳарбий атамашуносликда “Полигон” деган тушунча бор. Яъни, полигонда ҳарбийлар жанговар шайлиқни ошириш мақсадида мунтазам ўқув-амалий машғулотлар олиб боришади. Мазкур мажмуа эса ҳарбий хизматчилар, жумладан, ёшларимизнинг маънавий-маърифий, ижодий ва интеллектуал салоҳиятини юксалтириш, маданият ва санъатга бўлган қизиқишларини рағбатлантиришга хизмат қилади. Шу маънода мажмуани Мудофаа вазирлигининг маънавий юксалиш полигони десак муболаға бўлмайди.

Хайриддин СУЛТОНОВ, Ўзбекистон Республикаси Президенти маслаҳатчиси:

— Бу муҳташам кошона мард ва жасур халқимиз тарихи, қаҳрамонлигини ўзида мужассам этган “Ғалаба боғи”, “Қаҳрамонлар номи барҳаё” ёдгорлик мажмуалари ва “Шон-шараф” давлат музейига туташ худудда барпо этилган чуқур рамзий маънога эга. Аждодларимиз, ота-боболаримиз жангларда кўрсатган бекиёс жасорат қуртдошларимиз, авваламбор, навқирон ёшларимизнинг Ватанга муҳаббат ва садоқат туйғусини янада юксалтиради, санъаткор дўстларимизга юксак ижодий руҳ, янги илҳом бахш этади, деб умид қиламиз.

Айниқса, ушбу кошонанинг Олмазор туманида барпо этилгани муҳим аҳамиятга эга. Президентимиз бу масканни айнан шу манзилда, Ғалаба боғи мажмуасига туташ худудда барпо қилишни тавсия этганларида чуқур маъно бор. Чунки пойтахтимизнинг Эски шаҳар қисмида ҳам шундай маънавият маскани, театр бўлиши ҳаётий зарурият эди. Эндиликда бу мажмуа пойтахтимизнинг Олмазор туманида илмфан, дунёвий тараққиёт машъаласи ёнадиган, нур таратадиган зиё маскани бўлиб хизмат қилади. Бир сўз билан айтганда, нафақат ҳарбий бўлиналар, айни вақтда тумандаги маҳаллаларга, мактабларга, умуман, Эски шаҳарга янгича руҳ ва нафас олиб қиради.

Олмазор тумани аҳли, авваламбор, ёшларимиз бу ерга келиб, санъаткорларимизнинг истеъдодидан, шоирларимизнинг ҳароратли ижодидан баҳраманд бўладилар.

Ишонамизки, мазкур Маданият ва маънавият маскани аскар ва офицерларимизнинг маънавий етук, ўтқир ақл ва хуш ахлоқ соҳиблари, дунё майдонларида ҳаммиса ғолиб бўлишларига муносиб пойдевор яратади.

Отабек ҲАСАНОВ, Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбари:

— Бугун дунёда турли қарама-қаршиликлар, зиддиятлар тобора ортиб бораётган бир пайтда инсон қалби, ёш авлод онги учун ку-

рашлар ҳам сезиларли даражада кучайди, ахборот хуружлари авж олди.

Президентимиз таъкидлаганларидек, “Бугунги кунда ҳар биримиз амалда Ватан ҳимоячиси бўлишимиз, ёшларимизни ҳам шу руҳда камол топтиришимиз зарур”.

Шу боис бу даргоҳда яратилган медиа имкониятлардан ёшларнинг мафқуравий таҳдидлар ва ахборот хуружлари қарши имунитетини шакллантириш, медиа маконда ҳарбий-ватанпарварлик руҳидаги миллий контентларни қўлайтиришда самарали фойдаланиш жуда муҳим деб ўйлайман.

Айниқса, ёшларда буюк ажодларимиз шахсини ўрганишга, маънавий меросини тадиққ этишга қизиқишни уйғотиш, ёшларга уларнинг бебаҳо маънавий-маърифий меросини замонавий ахборот технологияларини қўлланган ҳолда чуқур ўргатиш ва бу борадаги тарғиботнинг таъсирчан усул ва воситалардан самарали фойдаланишни йўлга қўйиш мақсадга мувофиқ.

Шу мақсадда яқинда Мудофаа вазирлиги ва Республика Маънавият ва маърифат маркази ташаббуси билан “Ёшларда ватанпарварлик туйғусини янада кучайтириш бўйича 2024-2025 йилларга мўлжалланган маънавий-маърифий тадбирлар Дастури” ишлаб чиқилиб тасдиқланди. Дастурда белгиланган вазифаларни амалга оширишда, шубҳасиз, ушбу мажмуа маънавий полигон вазифасини ўтайди.

Озодбек НАЗАРБЕКОВ, Ўзбекистон Республикаси Маданият вазири:

— Янги Ўзбекистон Қуролини Кучлари қиёфасини шакллантиришда “Халқ ва армия — бир тану бир жондир” деган эзгу аънанани давом эттириш, айниқса, ижодкорлар ва ҳарбий хизматчилар ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатиш, ёш авлодни ҳарбий хизмат ва шарафли бурча содиқлик руҳида тарбиялаш, улар қалбига она юртга муҳаббат, мардлик ва жасорат туйғуларини юксалтириш, бу борада самарали тарғибот ишларини олиб боришда маданият ва санъат аҳли, ёзувчи ва шоирлар, драматург ва режиссёрларимизнинг ҳамкорлиги ниҳоятда муҳим.

Мудофаа ва Маданият вазирликлари ҳамкорлиқда ҳарбий хизматчилар ва ёшларда ватанпарварлик руҳини кучайтириш, жамиятда миллий армиямизга нисбатан фахр-ифтихор туйғуларини юксалтириш мақсадида қатор маданий-маърифий тадбирлар ва лойиҳаларни амалга оширмоқда.

Мана икки йилдирки, аҳоли ва ёшларни ватанпарварлик, маънавий-ахлоқий қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашга қаратилган “Ватан манзумаси” адабий-маърифий кечалари пойтахтимиз ва республикамизнинг барча худудларида ўтказилиб келинмоқда. Бу йилги тадбирларда 20 мингга яқин аҳоли ва ёшлар, ҳарбийлар ва уларнинг оила аъзолари иштирок этди.

Шунингдек, қатор вазирлик ва идоралар билан биргаликда “Ватанпарварлик руҳидаги энг

яхши видеоролик”, “Ватанпарварлик руҳидаги энг яхши қўшиқ” ҳамда “Ватанни мадҳ этувчи энг яхши шеър” танловини ўтказиш юзасидан қўшма лойиҳани амалга оширишга киришдик.

Айни кунларда “Мардлар қўриқлайди Ватанни!” ҳарбий-ватанпарварлик қўшиқлари кўрик-танлови ўтказилмоқда. Мазкур танлов орқали ёш авлодда миллий армиямизга нисбатан фахр-ифтихор туйғуларини юксалтиришга қаратилган янги қўшиқлар яратиш ҳамда ҳарбий-ватанпарварлик мавзусида ижод қилиб келатган ижодкорларни рағбатлантириш мақсад қилинган.

Айниқса, ҳарбий ижодкорларнинг давлат тадбирлари, турли маданий ва кўнгилочар томошалардаги фаол иштироки ёшларда Ватанга муҳаббат, юртга садоқат, Қуролини Кучлардан фахрланиш туйғусининг жўш уриши ва унинг сафларида хизмат қилиш истаги кучайиб боришига туртки бўлаётганини алоҳида таъкидлашни истардим. Янги ишюотда яратилган замонавий имкониятлар эса бу эзгу ва хайрли ишнинг янада кенг қулоқ ёйишида дастурул амал бўлишига ишонаман.

Шухрат РИЗАЕВ, Кинематография агентлиги директори:

— Демократик жамиятда ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифат билан курашилади.

Шу маънода, миллий ғояни тарғиб қилиш, мамлакатимиз аҳолиси, айниқса, ёшларга ватанпарварлик туйғусини янада чуқур синдириш бўйича бир қатор таклифлар ишлаб чиққанмиз. Улардан бири “Миллий қаҳрамон” образларини яратишдир.

Бу образ тарихий шахсларимиз тимсоли асосида яратилади. Унда замонавийлик ва миллийлик уйғунлаштирилган ҳолда, ўзига хос дизайндаги либос ҳамда персонажнинг ташқи кўринишида жисмоний ва ғайритабиий имкониятлар акс эттирилади.

Миллий қаҳрамонлар учун махсус сценарийлар ёзилиб, кинофильмлар, мультфильм ва сериаллар тайёрланади ва унинг доимий тарғиботи ташкил этилади.

Зеро, дунёда ватан тинчлиги, ватан тараққиётини ҳарбий хизматчи ва ижодкордан кўра чуқурроқ хис қиладиган бошқа касб ва соҳа вакиллари камдан кам топилади. Чунки ҳаммамиз — ижод аҳли ҳам, ҳарбий хизматчилар ҳам ҳаётимизни шу юрт тинчлиги, мустақиллиги ва фаровонлиги, фарзандлар келажакига бағишлаганмиз ва бу йўлдан ҳеч қачон қайтмаймиз.

Бу масканнинг ташкил этилгани бизга қанақадан-қанча имкониятлар очиб беради. Янги-янги истеъдодлар кашф этилади. Адашган, иккиланган юрган ёшларни тўғри йўлга бошлайди бу маскан. Мен бунга ишонаман.

Ёдгор САЪДИЕВ, Ўзбекистон Миллий академик драма театри директори, Ўзбекистон халқ артисти:

— Ушбу мажмуада фаолият юритаётган республикамизда ягона бўлган “Турон” ҳарбий театри фаолиятига тўхталмоқчиман. Ижодий жамоадаги актёрлар маҳорати ва улар томонидан саҳнага олиб чиқилаётган мавзулар қўламини кенглиги ва ёш авлодни ватанпарварлик ғояси билан тарбиялашга хизмат қилишини алоҳида эътироф этмоқчиман. Бу театр ўз саҳна асарларини республикамизнинг олис худудларида жойлашган ҳарбий қисмларида, ўша ердаги аҳолига ҳам намойиш этиб келмоқда. Бугун театр учун яратилган замонавий имкониятларни қўриб, очиги, жуда хурсанд бўлдим ва Ўзбекистон Миллий академик драма театрида саҳналаштирилган “Адолат фасли” спектакли томошасини ушбу саҳнада ҳам намойиш этишни ният қилдик.

Яна шуни айтишим жоизки, бугун театрларимизда ҳарбий-ватанпарварлик мавзусида 20 дан зиёд саҳна асарлари саҳналаштирилиб, доимий намойиш этилмоқда. Хусусан, “Адолат фасли”, “Жалолиддин Мангуберди”, “Офицерлар”, “Садоқат”, “Бурч”, “Мангу жасорат”, “Баҳодир”, “Чегарачи” каби спектакллар томошабинларнинг севимли асарларига айланган.

Тадбирнинг бадиий қисмида Қуролини Кучлар Марказий ашула ва рақс ансамблининг Ватанни ва ҳарбий хизматни шарафловчи куй-қўшиқлари, Марказий ҳарбий оркестрнинг жанговар маршлари, “Турон” ҳарбий театри ва ҳарбий хизматчилар томонидан театрлаштирилган саҳна кўринишлари намойиш этилди. Айниқса, “Турон” ҳарбий театри жамоаси томонидан юқори савияда тайёрланиб, саҳнага олиб чиқилган “Ўзбек келаётир” шеърый композицияси даврага ўзгача руҳ бахш этди. Ҳарбий хизматчилар томонидан тайёрланган “Жаҳидлар — миллатимиз фидойилари” саҳна чиқишлари ҳам барчага манзур бўлди.

Тадбир сўнгига тинчлигимиз ва осийишталгимизнинг, чегараларимиз дахлсизлигининг мустаҳкам қалқони бўлган, она Ватан ҳимоясига ҳаммиса ўзгача руҳ таъриф ва фидойий ҳарбийларимиз, қадамидан ўт қанқайдиган баҳодир ўғлонларимизга омонлик тиланди.

Олимжон ЎСАРОВ, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирининг ватанпарварлик тарғиботи, маънавий-маърифий ишлар ва ёшлар масалалари бўйича маслаҳатчиси.

СИЙРАТ

Ўзбекистоннинг қўлунгил дамнини лами

Таниқли ва истеъдодли халқаро журналист, дипломат, Ўзбекистон Журналистлар уюшмасы аъзоси, мамлакатимизнинг Хиндистон, Германия ва Хитой сингари давлатлардаги элчихоналарида пресс-атташе вазифасида ишлаган, яъни мазкур дипломатия ваколатхоналарида “Жаҳон” (ҳозирги “Дунё”) ахборот агентлигининг мухбирлик пунктлари мудирилик қилган Шухрат Умиров 60 ёшга тўлди.

Қорамағиздан келган, кўзлари доим сергак боқадиган, ихчам, сергайрат ва қувноқ, моҳир ва иқтидорли, жаҳонгашта, санъатнинг ҳақиқий шайдоси бўлган бу бетакор журналист билан мулоқот қилар экансиз, ҳар бир масала юзасидан ўз шахсий фикрига эғалигини, табиятан закий ва чин ватанпарвар эканини дарров англайсиз. Сухбат қизиқ кетса, ундан яшаб турган оламимизнинг сир-синоатга тўлалиги, ўзи кўрган, истикомат қилган мамлакатлар халқларининг ўзига хос ажойиботлари, глобал сиёсат ўзани қайси томонга юз бораётгани, одам болалари билиши лозим бўлган не-не ҳикмату ўғитлар ҳақида кўплаб жуда қизиқари маълумотларни олишнингиз мумкин. Диққаттортар мулоқотидан асло зерикмайсиз.

Рус, форс ва инглиз тилларида эркин сўзлаша оладиган, долзарб халқаро мавзуларни пухта таҳлил қилиш салоҳиятига эга Шухрат аканинг мен учун ҳам алоҳида қадрили инсонлиги шундаки, 2006 йилда Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг “Жаҳон” ахборот агентлигига ўтишимга у киши асосий сабабчи бўлганини, бу соҳага бўлган иштиёқи кучайтиргани ва рағбатлантиргани, сўнгра халқаро шарҳларни тайёрлашда эътибор қаратиш зарур бўлган энг нозик қирраларни, талқинда миллий манфаатларнинг устуворликларига аҳамият бериш йўллари сингари турли кўш илгамас, лекин мураккаб жиҳатларни қўнб билан ўргатганини сира ёдимдан чиқмайди.

Устознинг мутахассис сифатида ҳурматга лойиқ фазилатларидан яна бири шунда эдики, қалами бор кўпгина журналистларимизнинг тил билмаслиқ касалии оёғимиздан чапаётгани, тажриба алмасиш учун хорижий мамлакатларга тез-тез чиқиш имконияти чеклангани, обуначиларга фақат сип-силлиқ, бир қолғидаги ахборотнинг бериш билан чекланиб қолмасдан, ўқувчини фикрлашга ундайдиган, ақлини ҳарқайлайдиган, қалбига таъсир кўрсатадиган ва мавзулар чуқур таҳлил қилинган материаллар этишмаётгани сингари қусурларни ҳеч тортинмасдан жамона раҳбарларига ҳам, вазирилик “каттақонларни” га ҳам оила оларди. У таржима қилинган ҳар бир сўз устида эринмай, синчилаб ишлар, аслини топиб таққослаб-солиштириб, мабодо ҳақиқат бўлса, азбаройи масъулият қўчилигидан пешонасидаги ажнотлари тирришар ва кун бўйи жуда диққат бўлиб, асабийлашиб юрарди.

Қолаверса, агентлиқка ишга келган кезларимда Шухрат ака Ташқи ишлар вазирининг (уша йиллари олиханоб инсон, таниқли дипломат Владимир Норов вазир эди) асосий нутқларини ёздиған спичрайтер сифатида ҳам кўзга ташланган эди. Ташқи сиёсат маҳкамасининг фаолиятига доир муҳим маълумотларни қисқа ва лўнда шаклда умумлаштириш асосида Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатидagi устуворликларинг чуқур моҳиятини очиб бериш учун жуда катта маҳорат талаб этилишини барчамиз яхши тушунар эдик.

2008 йилнинг январь ойида Шухрат ака Германияга узоқ муддатли хизмат сафарига кетганидан сўнг бу завоирли, шу билан бирга, нозик ва масъулиятли вазифани бажаришга айнан “атак-чек-чак” қилиб турган мени тавсия этганини ва бу юксак ишонч кейинчалик фаолиятимга амалий жиҳатдан жиддий таъсир қилганини ҳам миннатдорлик билан эслаб юраман.

Шухрат Умировнинг журналистика касбига бўлган орзу-ҳаваси семимли амакиси (падарни бузруквори — Тўлқин Умировнинг акаси), таниқли адабиётшунос олим, муњаққид ва публицист, Ўзбекистон Ёзувчилар ва Журналистлар уюшмаларининг аъзоси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси, “Меҳнат шухрати” ордени соҳиб Сайди Умиров шахси билан бевосита боғлиқ бўлиб, амакиси унинг тақдирида ўчмас из қолдирган идеали ҳамдир. Ҳа, Шухрат ака миллий журналистикаимизнинг бакуват устуларидан бири, ўзидан бой маънавий-илмий мерос қолдирган бу беназир адиб ва педагог сиймосида касб танланган.

У тугилиб угсан Пайриқ туманидаги Жўрабой қишлоғида қариндош-уруғлар, маҳалладошларнинг Сайди ака Тошкентда диссертация ёклагани, китоби чоп этилгани, газета ёки журналда салмокчи мақолалари эълон қилингани, баодоб юриш-туриши ҳақидаги гурунглари ўспирин йигитнинг бот-бот қулোগа чалинар экан, бу ёш Шухратнинг болаларга хос тасаввурига жиддий таъсир қилмай қолмаган. Бу ҳақидаги хотираларни Шухрат ака шундай ёдга олади:

“Ҳамон яхши эслайман: қишлоқ мактабида ўқиётган 12-13 ёшли ўспирини бола эдим. Ўша кезлардаёқ “Сайди амакимдек одам бўлиб етишмас эди”, деган эгзу ниятни дилимга туккан эдим. Чўнки амакимнинг илмли, камтарин инсон сифатида қор-атрофда қозон-қулан ҳурмат-эътибори мен учун қўл етмас тоғлардай эди. Теран идрок қилолмасам ҳам амаким сиймоси билан боғлиқ ичимдаги ўтли ҳавас тобора кучайиб борар ва ҳаёт йўлимда маёқ бўла бошлаган эди”.

Мактаб ўқувчисининг қалбида ниш отган бу туйғу сабаб у китоб мўтолаасига шўйниб кетди. Ўша йиллари қолхоз клубининг шундоқина биқинида жойлашган, ранг-баранг адабиётларга бой бўлган кутубхона унинг семимли ошангига айланиб қолган эди. Мўтолаага жуда берилиб кетганда ҳатто тунлари билан мижа қўймай ўқир, ҳаёлан китоблар дунёси ичида яшар эди.

Иштиёқи баланд йигитнинг илк иқодий машқи олтинчи синфлигдаёқ туман газетаси юзини қўрди. “Мароқли ўтди” сарлавҳали биринчи хабари мактабнинг аълочи ўқувчилар гуруҳининг Фаргона водийсидаги диққатга сазовор масканлар бўйлаб қизқарли саёҳати тафсилотлари ҳақида бўлди. Ўшанда покдил ва тиришқоқ ўқувчининг бу муваффақияти бутун оила учун катта байрамга айлانганини, онаси Ҳафиза аянинг қувончдан кўзига ёш қалқганини ҳамон эслайди у.

Шу тарика журналистика соҳаси Шухрат Умиров учун асосий ҳаёт мазмунига айланиб қолган эди.

ЎЗА ИЖОД ҚОЗОНИДА ПИШГАН БОШ МУҲАРРИР

Шухрат Умиров 1986 йили Тошкент давлат университетининг (ҳозирги Ўзбекистон Миллий университети) журналистика факультетини тамомлаб, ўзбек ва рус тилларида чоп этиладиган “Кишлоқ ҳақиқати” — “Сельская правда” газетаси тахририятига ишга кирди. Пойтахтда қолиш қийин, уй-жой, “прописка” муаммоси кўндаланг бўлиб турарди. Аммо қанчалик оғир бўлмасин, Тошкентда қолиб, бутун борлиги билан ишга, ижода шўйниди.

Кейинчалик Ўзбекистон телевидиесининг Ёшлар ва болалар дастурлари ижодий бирлашмаси муҳаррири (1990 йил), “Халқ сўзи” ва “Народное слово” газеталарида катта муҳаррир (1990-1993 йиллар), Меҳнат вазириликда муассислигида нашр қилинган “Меҳнат” газетасида масъул котиб (1993 йил) бўлиб ишлади. Бу даргоҳлар

хабар-мақолалар ёзиш техникасини такомиллаштириш, уларни тахрир қилиш, ижтимоий-сиёсий билимларни ошириш нуктаи назаридан катта тажриба мактаби бўлди.

Аммо Шухратжонни халқаро мавзулар ўзига оҳанрабодек тортар эди. Шу боис форс тилини ўрганиш учун гарчи дорилфунуннинг журналистика факультетида 5 йил таҳсил олган бўлса-да, Тошкент давлат университети (ҳозирги ЎзМУ)нинг шарқшунослик факультетидagi кечки шарқ тиллари ўқув курсларига қатнади.

1993 йилдан то 2000 йилга қадар Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги (ЎЗА) муҳбири, етакчи шарҳловчиси, Бош директор ёрдамчиси, Халқаро ахборот тахририяти бош муҳаррири вазибаларида меҳнат қилди.

Хукумат тасарруфидagi асосий ахборот агентлигининг Халқаро ахборотлар тахририяти раҳбари сифатида у биринчи Президентимизнинг хорижий юртларга давлат, расмий ва амалий таширфларидан тортиб, бирон-бир чет мамлакат ҳаётига оид янгиликлару хабар-мақолаларни тайёрлаш, уларни ташкил этиш ва агентлиқнинг обуначилари бўлган оммавий ахборот воситаларига узатилишига бевосита масъул эди. Шу жиҳатдан бутун республика миқёсидagi ийрик расмий ахборот агентлигида ишлайдиган ижодий ходимларнинг масъулияти қанчалик катта эканлигини англаш қийин эмас, албатта.

Шухрат ака 1993 йили биринчи марта ЎЗА муҳбири сифатида илк бор Покистон Бош вазири Беназир Бхуттоннинг мамлакатимизга расмий таширфини ёритганини, бу ҳақдаги салмокчи мақола унинг имзоси билан марказий газеталар саҳифаларида ўзбек ва рус тилларида чоп этилганини эслар экан, бундан жуда севинганини айтгани эсимда:

“Бу менга жуда катта рағбат бағишлаганди. Биз — Халқаро ахборотлар тахририятининг бош муҳаррири ўринбосари Анвар Бобоев, Америка мамлакатлари бўлими бошқиси Фарҳод Арзиев (ҳозирда Ўзбекистоннинг Хитойдаги элчиси), МДХ мамлакатлари бўлими бошлиги Мусулмон Намозов ва иқодий жамоамизнинг бошқа қатор аъзолари билан турли давлатлар президентлари ва ҳукуматлар раҳбарлари — Али Абҳар Ҳошимий Рафсанжоний, Тансу Чиллер, Леонид Кучма, Борис Ельцин, Роман Ҳерцог, Франсуа Миттеран, Мирча Снегур ва бошқа расмийларнинг мамлакатимизга сафарларини жуда қизгин тайёргарлик асосида атрофлича ёритганимиз”.

“ОҒРИҚЛИ” ТАЖРИБАЛАР

“Хабар йўналишида ишлайдиган журналистлар кунига ўнлаб хабарларни кетма-кеч тайёрлашди, тахрир қилишди ва обуначиларга тўхтовсиз, шиддатли тарзда жўнатиб туришди. Лекин улар эълон қилиниши биланоқ ахборотнинг янгилиги тугайди, қиммати ҳам йўқолади. Бу жанр материаллари тез эскирадиган маҳсулотдир гап. Шунинг учун бўлса керак, хабарчиларнинг меҳнати кўпм кўзга қўриनावермайди”, деганди Шухрат ака ахборот жанрининг ўзига хосликлари ҳақида сўзлаб.

Устоз ЎЗАга ишга киришидан аввал ушбу агентлиқда бўлиб ўтган қизик бир воқеани айтиб берадилар. Туркия Президенти Тургут Ўзлалнинг Ўзбекистонга таширфи нихоясига етганидан сўнг олий мартабали меҳмоннинг Тошкент аэропортида расмий кузатилишини ёритишга чиққан ЎЗА муҳбири агентлиқка қайтиб келиб, бу ҳақдаги хабарни ёздай ва у мамлакат бўйлаб барча обуначиларга тарқатилди. Хабар олий мартабали меҳмон Тошкентдан ўз ватанига жўнаб кетди, мазмунидagi жумла билан яқунланган бўлади. Ҳолбуки, Туркия Президенти она ватанига эмас, балки минтақа бўйлаб турнесини давом эттириш учун бизга қўшни бўлган давлатлардан бирига жўнаб кетган экан.

Кўраёласиз, муҳбир бунч билмаган. Ташриф ёритилишига масъул бўлган юқори идоралардаги мутасаддилар ҳам бу ҳақда агентликига хабардор қилишмаган. Натижада бу мўъжазгина хабар эртасига катта дилхиралликларга сабаб бўлгани, қимлар тушунтириш хати ёзган, қимларгадир хайфсан эълон қилинган экан.

“Бу бизда замонавий халқаро журналистика мактаби илгари бўлмаганини, ушбу йўналиш мамлакатимиз тасдиқликлари эришганидан кейин равнак топа бошлаганини ва табиийки, “оғриқли” тажрибалар асосида шаклланиб борганини яққол тасдиқлайдиган воқеалардан биттиси, ҳолос”, дейди Шухрат ака.

Шу тарика у ушбу қўлғи даргоҳда устозлари билан, уларнинг изидан бориб мустақил давлатнинг халқаро журналистикасига тама тоши қўйилишига муносиб хисса қўшди. ЎЗАда бутун юртимиз ўқувчиларига яхши таниш бўлган таниқли қалам аҳли вакиллари — Маматқул Ҳазратқулов, Машраб Бобоев, Эркин Аъзамов, Насриддин Мухаммадиев, Қўлман Очиллов, Аҳмад Тошхўжаев, Амирқул Каримов, Ғулум Мирзаев ва Анвар Бобоев сингари истеъдодли қаламашлар билан елкама-елка туриб меҳнат қилди.

Аммо Шухрат ака ҳамон узидан кўнгли тўлмас эди. Шу сабабдан чет тилларни ўрганишни, такомиллаштиришни давом эттирди. 90-йилларнинг охирига келиб, инглиз тилини пухта ўзлаштириб олган эди...

“ЖАҲОН”ДА ЖАҲОННИ ТОПДИ”...

Шухрат Умиров 1999-2000 йилда Президент ҳузуридаги Давлат ва Ҳаият қурилиш академиясининг (ҳозирги Давлат бошқаруви академияси) Давлатлараро муносабатлар ва ташқи иқтисодий алоқалар факультетида ўқиб, халқаро муносабатлар магистри даражасини олди. Шундан кейин Ташқи ишлар вазирилик ҳузуридаги “Жаҳон” ахборот агентлигига ишга тақдир этилди. Қисқа муддат оралиғида агентлик директори, таниқли журналист ва дипломат, узоқ йилларда Ўзбекистоннинг Истанбулдаги Бош консули бўлиб ишлаган, сўнги йиллар давомида халқаро мавзуда жуда фавл ва сермахсул қалам тейратаётган Аббур Ғулумов раҳбарлигида Ўзбек тилида халқаро мавзудаги пишиқ-туриб ахборотлар узатиладиган замонавий тизим яратилди. Бунда устоз Шухрат Умировнинг хиссаси катта бўлди.

Ўз-ўзидан аёнки, ташқи сиёсат маҳкамаси қошидаги ахборот агентлигида ишлаш халқаро журналистика йўналишидаги фаолиятни дипломатия билан бирга ўзаро уйғунлиқда олиб боришни тақозо қилади. Шухрат ака ушбу агентлиқда йигирма ўш йил ишлади. Мамлакатимизнинг Хиндистон (2002-2005 йиллар), Германия (2008-2011 йиллар), Хитойдаги (2018-2021 йиллар) элчихоналарида матбуот атташеси, мухбирлик пункти мудири вазибаларида фаолият кўрсатди.

Ўзбекистоннинг муҳим стратегик шериклари саналадиган ушбу давлатларнинг етакчи оммавий ахборот воситаларида юртимиздаги ўзгаришлар, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётига оид юзлаб турли хабар-мақолаларни эълон қилди. Шу билан бирга, мамлакатимиз марказий телевидиесини ва расмий даврий нашрлари учун элчихоналаримизнинг чет элдаги қизгин фаолиятини ақс эттирадиган ранг-баранг кўрсатув ва хабар-мақолаларни тайёрлади. Улар “ойнаи жаҳон”да, турли газеталар саҳифаларида мунтазам равишда ёритилар эди.

Шухрат ака биргина Хитойнинг ўзида “Женьмин Жибао”, “Чайна Дэйли”, “Global Times” сингари энг нуфузли газеталар, “Чайна трейд”, “China инвестмент”, “Дипломат мэгзинг”, “Китай” сингари журналлар саҳифаларида, “Синьхуа” ахборот агентлиги, “CGTN”

телеканални ва бошқа қатор матбаа нашрлари, электрон оммавий ахборот воситаларида кенг қамровли ва узоқ муддатли ўзаро ҳамкорлигимизнинг турли қирраларини ўзида акс эттирган жуда кўплаб хабар-мақолалар, махсус репортажлар ёритилишига эришган зафардаст журналистдир.

Албатта, халқаро журналист бўлиш учун фақат қаламнинг ўтқирлиги ёки чет тилларини билишининг ўзи қифоя қилмайди. Шухрат ака тимсолида кўз олдимизда чорак аср давомида ўз мамлакатининг ички ва ташқи сиёсатини атрофлича билган, халқаро сиёсатнинг энг устувор йўналишлари ва глобал куч марказлари ўртасидаги зиддиятлар, халқаро муносабатларнинг замонавий тамойиллари, ҳатто ташқи сиёсатнинг ёзилмаган қоида ва тартибларини пухта ўзлаштирган баркамол таҳлилчи гавдаланади.

“Мен ёшлигимда дунёни кўрсам, деб орзу қилардим. Ниятда гап қўп экан. Тақдир тақозоси билан ЎЗА ва “Жаҳон” (ҳозирги “Дунё”) ахборот агентликларининг иқодий вакили сифатида дунёнинг йиғирмадан ортиқ мамлакатига жойлашган юзга яқин шаҳарларда бўлдим”, деди у ахборот агентликларида ўтган йилларини илқ хотиралар билан ёдга олиш асосида, ният пок бўлса, албатта, рўёбга чиқар экан.

КИМ АХБОРОТГА ЭГА БЎЛСА...

Шухрат ака мамлакатимизда халқаро журналистиканинг бугунги аҳоли талаб даражасида эмас, деб ҳисоблайди. Журналист кадрлар ўқитиладиган олий таълим муассасалари сони кўпайгани, бу йўналишда малакали кадрлар тайёрланаётгани билан охир-оқибат уларни иш билан таъминлаш ва ташқи хуружлар оқими кўн саъйин ортиб бораётган ҳозирги мураккаб вазиятлар тўлқинида миллий манфаатларимизни ҳимоя қиладиган чинакам иқод қишларини етиштириш масаласи ҳамон оғриқли бўлиб қолаётганидан афсусланади.

Номч чиққан теле- ва радиоканаллар, газета ва интернет нашрлари тахририятларида халқаро ҳаётга доир материалларни ёритиш ишлари кўнгилдагидек деб бўлмайди. Бу йўналишда баъзан бир, қамдан-кам ҳолларда икки нафаргина журналист масъул этиб бириктирилган нашрларда халқаро ахборотлар, асосан, хорижий ОАВдан кўчириб таржима қилиб берилмоқда.

“Британиялик машхур банкир Натан Ротшильд томонидан “Ким ахборотга эга бўлса, у дунёга эғалик қилади”, деб айтилган фикрни кейинчалик машхур сиёсатчи ва давлат арбоби Уинстон Черчилль бекорга тақорламганини ҳам тушуниш қийин эмас. Дарҳақиқат, ишончи ахборотга эга бўлиш афзаллиқдир ва бирламчи ахборот замонавий дунёмизда алпақачон асосий қадриятлардан бирига айланиб бўлган”, дейди кўнчакли билан Шухрат Умиров.

Албатта, журналистика ва дипломатияни уйғун ҳолатда олиб бораётган “Дунё” ахборот агентлигининг имкониятлари билан бугунги жуда катта бўлишни тўлиқ элги мумкин эмас. Алпақачон бошқа йирик оммавий ахборот воситаларимизнинг хорижда муҳбирлик пунктлари бўлиши зарур. ОАВ бюджетига каттагина оқ бўлса-да, бу муҳим ишни бошлаш вақти алпақачон етган.

Қудратли давлатларнинг ўз мафкурасини ўтказишга қаратилган хуружу қўтқулири, ўзларининг катта геосийсий мақсадларини “ялтироқ қозғол”ларга ўраб тушунтиришга интилишлари тобора кучайиб бораётган ҳозирги даврда ҳатто кичик бир хабарга қўшилган, мафкуравий ишлов берилган оддий сўз ёки жумла ҳам вазият ҳақида ўқувчи онгида иқодий ёки салбий фикрни тез шакллантиради. Шу маънода ахборотни “биринчи қўл”дан олиш, таъбир жоиз бўлса, ҳаёт-мамонт масаласи бўлиб қолмоқда...

БОТИНИЙ ХОТИРЖАМЛИК — УЛКАН САОДАТ

Қутлуг ёшни қаршилаган Шухрат Умиров — меҳрибон оила етакчиси, у нафар фарзанднинг отаси, беш неваранинг суюкли бобоси. Бир-бирларига қўнғил қўйиб турмуш қўрган рафиқаси Ҳаловат опа Султонова ҳам қурсдоши, ҳам чинакам умр йўлдоши бўлди. Ҳаловат опа бир неча йиллар давомида газета тахририятларида, сўнгра наشريётда муҳаррир сифатида, кейинроқ эса Меҳрибонлиқ уйда тарбиячи бўлиб меҳнат қилди. Қўнғли ўқсик етмаларининг бошини солиган бу фидойи аёл Шухрат ака билан фарзандлари олдидаги асосий қарзларини тўлиқ адо этишди, дейиш мумкин. Уларнинг ҳаммаси ҳозирда ўқимлиши, уйли-жойли.

Тошкент давлат шарқшунослик университетини тамомлаган тўнғич ўғли Шавкатжон айни пайтда республикаимиздаги йирик акциядорлик жамятига гуруҳ раҳбари бўлиб ишламолда.

Қизи Барноҳон ҳам олий маълумотли — жаҳон тиллари университетини тамомлаган. У республикаимиздаги нуфузли суғурта компаниясининг бош мутахассисидир.

Кенжа фарзанд — Дилшоджон эса Эрфурт (Германия) университетининг иқтисодий йўналиши бўйича бакалаври, Франкфурт-Майндаги Халқаро амалий фанлар университетининг Бизнес бошқаруви магистри дипломлари соҳиб. У ҳозирги кунда Франкфурт-Майн шаҳрида жойлашган йирик халқаро консалтинг компаниясида катта маслаҳатчи бўлиб ишлайди.

Шухрат ака билан касбимиздан ташқари, ҳаёт, инсоний қадриятлар, одамнинг зоҳирий ва ботиний олами сингари масалаларда ҳам кўп суҳбатлашамиз. Устознинг айрим пурмаъно фикрлари эътиборга молиқдир:

“Қамтарлиқни касб қилган одамларни яхши кўраман. Самимиятни, дўстлиқка садоқатни қадрлайман. Тилёғламалик, сохта мулозамат қилолмайман — нимани ўйласам, шунч гапирарман. Бунинг учун жабр чеккан ҳолларим бўлган. Ҳаёт азалдан шундай”.

“Ҳаётдаги шюрим — ҳар бир сўз, ўзаро муносабат сохта ёки носамимий экан, у хурматга лойиқ эмас”.

“Тўғрисузгликни биров фазилат ҳисобласа, биров қусур деб билади. Лавозим, эғнидаги либоси ёки машинасининг арзон-қимматлигига қараб муомала қиладиган одамлардан ўзимни четила олишга ҳаракат қиламан. Кириб, ўзига бино қўйган, тилида бошқа-ю, дилида бўлақ, амалда эса тамоман ўзга ишни қиладиган одамларнинг ёнига оёғим тортмайди”.

“Инсон бировдан қўчиб қўтилиши мумкин, лекин виждонидан сира қўчиб қўтўла олмайдди”.

“Илмий, одобли, оққўнли, дунёқараши кенг, самимий инсонлар сўхбатига доим талпинаман. Бундай фазилатларга эга одамларга ҳамиша таъзимдаман. Чўнки бизнинг ўткинчи дунёмизда ҳамма нарсаси нисбий, вақтинча. Инсонни илм ва одоб нақадар улғулашини, шарфлашини биламиз. Одам ботиний хотиржамлиқга эришганига, дунёда ўзидан фақат эгзу ишлар, яхши номни қолдирганга нима етсин...”

Бундай фикрлар, шубҳасиз, ақл-идрок, ботин ва зоҳир уйғунлигига иштидадиган инсоннинг маънавий олами қандай эканлигиндан дарак беради. Шухрат Умиров ҳозир умри давомида ўзи гувоҳ бўлган ҳайратланарли воқеалар жамланган алоҳида китоб устида қизгин иш олиб борапти.

Биз етук инсон, захматкаш ижодкор Шухрат Умировга мустахкам сўхат-саломатлик, иқодий ишларида янги зафарлар тилаймиз.

Лаъиз РАХМАТОВ,

Ўзбекистон Журналистлар уюшмасы аъзоси,

сиёсий фанлар бўйича фалсафа доктори.

УЮШМА ФАОЛИЯТИДАН

ҚОРАҚАЛПОҚ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ – 60 ЁШДА

1964 йил 5 ноябрь куни қорақалпоғистонликлар хонадонига телевидение орқали, қисқагина бўлса-да, қорақалпоқ тилидаги илк теледастурлар кириб келиши мисли кўрилмаган янгилик, қувонч бўлган эди.

Шундан буён 60 йил ўтди. Бу давр ичида телевидение замонавий техник анжомлар билан таъминланиб, Қорақалпоғистон республикаси ҳаётининг барча соҳаларида юз берган ўзгаришлар ва янги-янгиларни кенг жамоатчиликка етказишда энг нуфузли ахборот воситаларидан бирига айланди.

Дастлаб қорақалпоқ ва рус тилларида 5 дақиқадан “Телеянгилликлар” эфирга узатилган эди. Бугунги кунда унинг фаолияти тўддан такомиллашиб, турли жанрлардаги турфа кўрсатув ва теледастурлар кўнга 18 соат ҳажмда аналог ва рақамли форматда намойиш этилмоқда.

Нукус шаҳрида Қорақалпоғистон телевидиесини ташкил этилганлигининг 60 йиллигига бағишланган тантанали тадбир бўлиб ўтди.

Байрам тадбирида Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси Президиумининг махсус қарорига қўра, Қорақалпоғистон Республикаси телерадиокомпанияси директори ўринбосари Н.Ҳақсимуратова, “Ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий” бош муҳарририятининг бош муҳаррири ўринбосари А.Қўрбаниязова Қорақалпоғистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист унвони, бир гуруҳ соҳа фидойилари “Ватан фидойиси” кўкрак нишони ва фахрий ёрлиқлар билан тақдирланди. Шунингдек, телеканал учун замонавий электромобиль ва 300 миллион сўмлик видеокамералар совға қилинди.

МУАММО ЕЧИМ ТОПДИ

“Навоий суе таъмином” АЖ, Ўзбекистон Журналистлар уюшмасы Навоий вилояти бўлими ҳамда вилоят Ахборот ва оммавий коммуникациялар бошқармаси ҳамкорлигида ОАВ вакиллари Хатирчи туманида аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш борасида амалга оширилаётган ишлар билан яқиндан таништириш мақсадида пресс-тур ташкил этилди.

Кейинги йилларда Навоий вилояти аҳолисини тоза ичимлик суви билан таъминлашга жиддий эътибор қаратилиб, аниқ манзилли ишлар олиб боришмоқда. Биргина Хатирчи туманининг “Истиклол”, “Новжа”, “Пахтакор”, “Иқром Карвон”, “Тошхулоқ” ва “Хўжақулбод” маҳаллалари аҳолисини марказлашган ичимлик суви билан таъминлаш мақсадида янги ишоот қўрилиб, хонадонларга ичимлик суви тармоқлари тортилди.

— Маҳалламиз аҳли қарийб 40 йилдан ортиқ тоза ичимлик суви муаммосидан қийналиб келди, — дейди “Истиклол” маҳалла фуқаролар йиғини раиси Баҳодир Шерназаров. — Шу даврда, асосан, қўлбола усулда ўрнатилган “қачалка”дан, маҳалла ариқларидан сув ичиб келдик. Президентимиз қ

СУҲБАТ

Сомий тиллар гуруҳининг жанубий тармоғига мансуб араб тили Яқин ва Ўрта Шарқ ҳамда Африка шимолидаги йигирмадан зиёд мамлакатнинг расмий лисони ҳисобланади. Ушбу бой ва қадимий тилдан сайёрамиз бўйича 400 миллионга яқин киши фойдаланади. Қолаверса, икки миллиардга яқин мусулмон уни айрича қадрлайди.

Араб тили башарият тамаддунида, илм-фан тараққиётида тақдируламал аҳамият касб этган. Ўз даврида инсоният ақл-заковатининг юксак намуналари – илмий, бадиий, фалсафий ва диний асарлар аини шу лисонда яратилган.

Илоҳий мўъжиза бўлмиш Қуръони каримнинг арабийда нозил бўлгани ҳам ушбу лисоннинг ўта бой экани, фасоҳат ва баҳоғатда беназирлигини тасдиқлайди.

Араб тили ва ёзувининг юртимиз тарихида тутган ўрни ҳам улкан экани сир эмас. Асрлар мобайнида ушбу тилда бой илмий-маънавий мерос яратилган. Жумладан, Уйғониш даврида буюк алломаларимиз бебаҳо илмий асарлар, нодир рисоалар битганлар. Бинобарин, дунё илм-фани равнақида бекиёс ҳисса қўшган боболаримиз меросини ўрганиш учун ҳам бу тилни пухта билмоқ лозим.

ЮСУФ АЛ-УТАЙБЙ:

“БИЛИМДОНЛАРГА ИМКОН ЭШИКЛАРИ ОЧИК”

18 декабрь — Халқаро араб тили куни. Ушбу сана БМТ томонидан таъсис этилган бўлиб, 2012 йилдан буён жаҳон бўйлаб нишонланади. Шу муносабат билан подшоҳликнинг Ўзбекистондаги фавқуллоҳда ва мухтор элчи Юсуф ал-УТАЙБЙга бир неча савол билан мурожаат қилдик.

— Мутахассислар эътироф этишича, араб тилининг сарфу наҳви (грамматикасини) такомиллаштиришда улуг ватандошимиз Маҳмуд Замахшарий (1075-1144) Маккаи мукаррамада ёзган “Ал-Муфасссал” асари алоҳида ўрин тутади. Иқтидор суяк суради деганларидек, бугун ҳам Ўзбекистондаги кўплаб ёшлар араб тилини мукаммал ўзлаштиришга интилмоқда. Элчи жаноблари, мамлакатимизда араб тилини ўрганиш даражасини қандай баҳолайсиз?

— Араб тили дунёда энг кўп ўрганилаётган тиллар сирасига кириди. Қолаверса, у БМТ томонидан жаҳон тилларидан бири деб эътироф этилган. Ўзбекистонликлар ҳам араб тилини ўрганиш бўйича тарихий анъана-

ларга эга. Халқингизнинг араб тилига алоҳида эътибори, эҳтироми, аввало, муқаддас ислом динимиз билан боғлиқ. Қолаверса, мамлакатларимиз тарихан яқин робиталарга эга. Бугун Ўзбекистон бутун дунё, жумладан, Араб олами билан сиёсий-иқтисодий, маданий-гуманитар ҳамкорликни мустаҳкамлашга жиддий эътибор қаратмоқда. Бу эса араб тилини пухта биладиган кадрларга бўлган талабни оширади.

Ўзбекистонда минглаб ёшлар араб тилини ўрганаётгани бизни мамнун этади. Тошкент давлат шарқшунослик университети, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, Ўзбекистон халқаро ислом академияси, Имом Бухорий номидаги Тошкент ислом институти, Ўзбекистон миллий университети каби бир қатор олий таълим муассасаларида араб тилидан сабоқ берилаётир.

Ўзбекистонда араб тилини ўқиш даражасини юқори баҳолайман. Зеро, бу тасодиф эмас. Бу юрт фарзандлари исломий билимлар ҳамда араб тилини ривожлантиришга улкан ҳисса қўшганлар. Бу ўринда Имом Бу-

хорий, Имом Термизий, Ал-Хоразмий, Абу Райхон Беруний ва яна ўнлаб алломалар номини эҳтиром билан ёдга олиш мумкин. Сиз эслаб ўтган аллома Маҳмуд Замахшарийнинг ҳам илм-фан равнақида ўрни катта. Бугун ҳам боболаридан улғи олган ўзбек ёшлари илм-фан чўққиларини забт этиш йўлида жидду жаҳд қилмоқда.

— Саудия Арабистони дунё бўйлаб араб тилини кенг ёйишда жонбозлик кўрсатмоқда. Подшоҳлик бу борада Ўзбекистонда қандай лойиҳаларни режалаштирмоқда?

— Ўзбекистон билан сиёсат, иқтисодиёт, маданият каби соҳалар қатори таълим, жумладан, араб тили таҳсили бўйича ҳам кўплаб лойиҳаларни амалга оширмоқдамиз. Жорий йил июнь ойида Тошкент давлат шарқшунослик университети ҳамда Подшоҳ Салмон номидаги халқаро араб тили академияси ўртасида ўзаро англашув меморандуми имзоланди. Ушбу ҳужжат ўқитувчилар ва талабалар алмасиши, араб тили таҳсилоти доир қўшма лойиҳаларни кўзда тутди. Халқаро академия Ўзбекистон таъ-

лим даргоҳларида араб тили бўйича ўқув курсларини аллақачон бошлади. Олий таълим масканларига дарсликлар тақдим этиш бўйича ҳам келишувга эришилди.

Умуман, икки мамлакат олий ўқув юртлири амалий шериклиги тобора кенгаймоқда. Жумладан, Умм Ул-Қуръа университети ҳам Ўзбекистон олий таълим муассасалари билан ҳамкорлик ўрнатган.

Саудия университетлари хорижлик билимдон ёшларга ўз эшикларини

учун мақбул йўналишни танлаши мумкин.

Илм-маърифат – тараққиёт қалити. Биз Ўзбекистон билан таълим йўналишида ҳам ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш ниятидамиз. Зеро, Саудия Арабистонининг “Нигоҳ–2030” дастурида ҳам, “Ўзбекистон–2030” стратегиясида ҳам илм-маърифатни юксалтириш борасида катта марралар белгиланган.

Абдул СОБИР ёзиб олди.

РЕКЛАМА

QULAY SHARTLARDA IПОТЕКА KREDITI

1220
turonbank
turonbank.uz

Foiz stavkasi
17,5%

Kredit muddati
20yil

Boshlang'ich to'lovi
15%

Хизматлар лицензияланган.

ХОРИЖ

ҚИРГИЗИСТОН ҲУКУМАТИ РАҲБАРИ ИШДАН БЎШАДИ

Қирғизистон Вазирлар Маҳкамаси раҳбари Оқилбек Жапаров ўз хоҳиши билан лавозимидан озод этилгани хабар қилинди. У ушбу лавозимни бошқа ишга ўтиши муносабати билан тарк этган. Бу ҳақда Қирғизистон Президенти матбуот хизмати хабар берган.

“Қирғизистон Республикаси Президенти Сади Жапаров фармон имзолади, унга кўра, Оқилбек Усенбекович Жапаров Қирғизистон Вазирлар Маҳкамаси раиси – Президент администратсияси раҳбари лавозимидан бошқа ишга ўтиши сабабли озод этилди”, дейилган хабарда.

Ҳозирча Жапаров қайси лавозимга тайинланиши ҳақида маълумот берилмаган. Қирғизистон қонунчилигига кўра, ҳукумат раҳбари истеъфоси бошқа Вазирлар Маҳкамаси аъзоларининг ваколатларининг тугашига олиб келмайди.

Маълумот учун, Оқилбек Жапаров 2021 йилдан бери Қирғизистон ҳукумати бошлиғи бўлиб ишлаган. Унинг даврида мамлакатда ялпи ички маҳсулотнинг барқарор ўсиши ва камбағалликнинг сезиларли даражада камайиши кузатилган.

СОБИҚ ФУТБОЛЧИ ПРЕЗИДЕНТ БЎЛДИ

Жорий йилнинг 14 декабрь куни Грузиядаги сайловчилар коллегияси собиқ футболчи ва депутат Михаил Кавелашвилини мамлакатнинг янги президенти этиб сайланган. Бу ҳақда “Euronews” хабар берган.

Қайд этилишича, унинг номзоди ҳукмрон “Грузия орузси” партияси томонидан илгари сурилган ягона номзод бўлган. Кавелашвили 224 сайловчининг овозини олган, битта бюллетень ҳақиқий эмас деб топилган. Кавелашвили сайланиш учун кенгашнинг 300 нафар аъзосидан камида 200 овоз тўплаши керак эди.

Маълумот учун, 53 ёшли Михаил Кавелашвили футбол бўйича Россия чемпиони ва олти карра Грузия чемпиони (Тбилисининг “Динамо” жамоасида уйнаган). 2016 йилдан Кавелашвили “Грузия орузси” партиясидан парламент депутаты этиб сайланган, 2022 йилда эса ҳукмрон партиядан ажралиб чиққан “Халқ кучи” партиясини бошқарган. Кавелашвили ва унинг шериклари “Грузия орузси” рўйхатида парламентнинг янги қачирувиге киришди. Кавелашвили ўзининг Фарбга қарши риторикаси билан танилган.

АҚШ ДАВЛАТ КОТИБИНИНГ КУТИЛМАГАН ТАШРИФИ

АҚШ Давлат котиби Энтони Блинкен эълон қилинмаган ташриф билан Ироққа борган. У Бағдодда мамлакат Бош вазири Мухаммад Ал-Суданий билан учрашган. Бу ҳақда Ал-Суданий ўзининг Telegram-каналда маълум қилган.

Қайд этилишича, томонлар суҳбат чоғида давлатлар ўртасидаги икки томонлама муносабатлар, қўшма ҳамкорликни ривожлантириш йўллари, шунингдек, минтақадаги вазият, Сурия воқеаларидаги ўзгаришлар, хавфсизликни мустаҳкамлаш учун зарур бўлган минтақавий ва халқаро саяё-ҳаракатлар ҳамда бутун минтақани барқарорлаштириш масаласини муҳокама қилган.

Ўз навбатида, Э.Блинкен АҚШнинг Ироқ томони билан Сурия халқининг танловига ҳурмат кўрсатиши ва Сурия халқининг хоҳиш-иродаси ва турли томонларни акс эттирувчи кенг қамровли ҳукуматни шакллантириш зарурлиги тўғрисида келишувга эришганини билдирган.

Интернет маълумотлари асосида Ислон ЭГАМБЕРДИЕВ тайёрлади.

ДАВЛАТ РАҲБАРИ –
БОШ ТАРҒИБОТЧИ

Аввало, Янги Ўзбекистонда мухтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида илм-фан, таълим-тарбия, маданият, санъат ва адабиёт, жумладан, китоб ва китобхонлик масалаларига юксак эътибор қаратилаётганини алоҳида таъкидлаб ўтишимиз зарур.

Жамиятимизда мутлоаа маданиятини ривожлантиришга устувор аҳамият берилиб, бу масала бўйича қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг бир неча қарорлари, хусусан, мамлакатимиз раҳбарининг 2017 йил 12 январдаги **“Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутлоаси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича Комиссия тўзми тўғрисида”**ги Фармойиши юртдошларимиз томонидан кўтаринки кайфиятда кутиб олингани ҳаммамизнинг ёдимизда. Бугунги кунда мамлакатимизда ушбу муҳим ҳужжатларнинг ижросини таъминлаш юзасидан бошланган катта ишлар, миллий дастурлар изчил давом эттирилмоқда. Ёшлар орасида китобхонликни ривожлантириш ва тарғиб қилиш вазифаси **“Ўзбекистон – 2030” стратегиясининг** асосий мақсадларидан бири сифатида белгилангани ҳам ушбу масалага қанчалик жиддий эътибор қаратилаётганини кўрсатади.

Мамлакатимиз раҳбари шоир-ёзувчилар, ноширлар, олимлар билан доимий мулоқотда бўлади, ҳудудларга ташрифлари давомида имкон қадар жойлардаги кутубхоналарни кириб кўришга, улар фаолияти билан танишишга ҳаракат қилади.

Президентимизнинг хорижий давлатларга ҳамда турли мамлакатлар раҳбарларининг юртимизга расмий ташрифлари чоғида олий мартабали меҳмонларга китоб совға қилишлари хайрли анъана тусини олган. Муҳими, уларнинг аксарияти давлатимиз раҳбарининг Сўзбошиси билан чоп этилган. Президентимиз, шунингдек, “Туркий адабиёт дурдоналари” деб номланган 100 жилдик китоблар туркумини нашр этиш госянини илгари сургани ҳам барчамизга маълум. Ушбу эзгу ташаббус асосида Ўзбекистонда амалга оширилган улкан лоиҳа – 100 жилдик китоблар туркуми нафақат туркий дунё, балки жаҳоннинг узок-яқин бошқа минтақаларида ҳам катта қизиқиш уйғотди.

Мамлакатимизда турли ёш тоифалари ўртасида “Ёш китобхон” танловининг ўтказилиши, унда ғолиб бўлганлар Президент совғаси сифатида енгил автомашина билан тақдирланиши аҳолида кучли қизиқиш ва рағбат уйғотмоқда.

Буларнинг барчаси Ўзбекистонда китобхонлик масаласи давлат эътиборидаги муҳим масала бўлиб, бу борада шахсан мамлакат раҳбари бош тарғиботчи эканидан, мутлоаа маданиятини юксалтириш юртимизда умуммиллий ҳаракатга айланаётганидан далолат беради.

“ЁШ КИТОБХОН”
ТАНЛОВИНИНГ ШОВ-ШУВИ

Ўзбекистон Президентининг юқорида тилга олинган Фармойиши қабул қилиниши, шу йилдан бошлаб “Ёш китобхон” танловининг ўтказилиши, унда ғолиб бўлганлар Президент совғаси – енгил автомашина билан тақдирланиши яхши маънода шов-шув уйғотганини барчамиз кузатдик.

Ёшлар ишлари агентлигидан олинган маълумотга кўра, 2017 йилдан буён анъанавий тарзда ўтказилаётган “Ёш китобхон” танлови орқали қарийб **5 миллионга** яқин ёшлар қамраб олинган. Тахлилларга кўра, китоб дўконлари ва кутубхоналарда энг кўп ишланаётган китоблар ҳам “Ёш китобхон” танловида эълон қилинган **140** номдаги адабиётлар экани маълум бўлди. Бу ўз ўрнида китоб бозорига талаб ва тақлифнинг ортishiга ҳам хизмат қилмоқда.

2017 йилдан буён **280** нафар ёш китобхон танловининг республика босқинида иштирок этган бўлса, шундан **20** нафари ғолибликни қўлга кириптиб, Президент совғаси совриндор бўлган. Эътиборли жиҳати, танловда ғолиб бўлган **17** нафар қизнинг **7** нафари кейинчалик Ўзбекистон Президентини томонидан давлат мукофотлари билан тақдирланган. Демак, китоб уларнинг кейинги тақдирига ҳам ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Хўш, жамиятимизда китобга бўлган эътиборни тубдан ўзгартирган ушбу муҳим маданий воқеалардан сўнг китобхонлик даражасининг ўзгаришини кимдир ёки қайсидир ташкилот жиддий ўрганиб, таҳлил қилиб чиққанми?

“ИЖТИМОЙ ФИКР”
НИМА ДЕЙДИ?

Энди, бевосита мана шундай ижтимоий сўровлар ўтказишга иxtисослашган “Ижтимоий фикр” республика жамоатчилиқ фикрини ўрганиш марказига мурожаат қилсак. Хўш, Марказда бу борада қандай маълумотлар бор?

Афсуски, Марказ ушбу қизгин воқеалар жараёнида китобхонлик даражасининг ўзгаришини ўрганмаган. Фақат, бу воқеалардан анча кейин, яъни 2021 йил январь-февраль ойларида Ўзбекистон ёшларининг китоб мутлоасига муносабати, бадий адабиётга мойилликлари ва қизиқшларини ўрганиш бўйича телефон сўрови воситасида тадқиқот ўтказган экан.

Тадқиқот **18** ёшдан **35** ёшгача бўлган респондентлар ўртасида ўтказилган, уларнинг **60** фоиздан кўпроғини эркеклар ва **40** фоизга яқинини хотин-қизлар ташкил этган.

Сўровда иштирок этган ёшларнинг **47,1** фоизи китоб ўқигуш, **52,9** фоизи китоб ўқимаслиги аниқланган. Китоб ўқийдиганлар ўртасида талаба ва ўқувчилар, декрет таътилида бўлганлар, доимий ишга эга бўлганлар кўпчиликини ташкил қилган. Ўқимайдиган респондентларнинг кўпчилиги ишламайди, уй бекаси ва эркин ишловчилар ҳисобланади.

Гендер кесимида қизлар ва ёш аёллар (**50,8** фоиз) ўсимрлар ва ёш йигитларга қараганда кўпроқ ўқиши намоён бўлган (**44,7** фоиз).

“Сиз китоб ўқишининг қандай усулини мақбул қўрасиз?” деган саволга **73,5** фоиз респондент босма китоб деб жавоб берган. Қолганлар: **13,9** фоиз электрон китобларни, **8,3** фоиз телефон ёки планшет орқали ўқишни, **2,4** фоиз аудио китобни ва **1,1** фоиз барча мумкин бўлган усуллари танлаган. Демак, босма китоб аввалгидек мутлоалангич энг оммавийлашган усули бўлиб қолмоқда.

Респондентларнинг қарийб ярми (**48,1** фоиз) Интернетдан китобларни қидириш ва юклаб олиш учун манба сифатида фойдаланишини, иккинчи қисми (**42** фоиз) китоб ўқишда ўзи учун Интернет ҳеч қандай роль ўйнамаслиги, улар фақат босма

китобларни сотиб олиши ва ўқишини маълум қилган.

Китобни уйда ўқийдиганлар **85,3** фоиз, ўқиш ёки ишда ўқийдиганлар **15,5** фоиз, кутубхоналарда мутлоаа қиладиганлар **8,6** фоизни ташкил этган. Транспортда кетаётганда (**1,9** фоиз), табиат қўйнида (**1,1** фоиз) ўқишни хуш кўрувчилар ҳам йўқ эмас. Респондентларнинг асосий қисми – **61,2** фоизи ўзбек мумтос ва **29,9** фоизи замонавий ўзбек адабиётини маъқул кўрса, қолганлар хорижий адабиётлар илхосмандлари экан.

Албатта, жамиятнинг ижтимоий кайфияти ва руҳиятини англаш ва таҳлил қилиш, шу асосда келгуси мақсад ҳамда режаларни белгилашда бу каби сўровлар гоёат муҳим аҳамият касб этади. Шундан келиб чиққан ҳолда, “Ижтимоий фикр” республика жамоатчилиқ фикрини ўрганиш маркази жамиятимизда китобхонлик даражасини мунтазам ўрганиб, натижаларини доимий эълон қилиб борса, мақсадга мувофиқ бўларди, деб ўйлаймиз.

ДАРВОҚЕ...

“Миллий тикланиш” газетасининг шу йил 19 ноябрь сонида **“АВТОМОБИЛЬ БОЗОРИДАГИ ХОЛАТ ЎРГАНИЛАПТИ, КИТОБ БОЗОРИДАГИ АҲВОЛ ЭСА ЙЎҚИ”** номли мақола эълон қилинди.

Муаллиф Иқтисодий тадқиқотлар ва ислохотлар марказининг Ўзбекистон автомобиль бозоридagi ҳолатини – ҳар бир деталь, ҳатто аризмас кўрсаткичларгача чуқур таҳлил ўтказганини таъкидлар экан, шундай ёзади:

“Шу ўринда ҳақли савол туғилади: жамиятда таълим тизими, ёшларнинг билим даражаси, тафаккури ҳақида автомобиллардан кура кўпроқ гапирилаётган бир пайтда нега китоблар сотуви ҳақида шундай таҳлиллар қилинмаяпти? Агар ҳар ойда миллий китоб бозорлари фаолияти юзасидан вилоятлар, шаҳар ва туманлар кесимида таҳлиллар ўтказилиб, бу бозорда қайси вилоят пешқадам-у, қайси ҳудуд орқада қолаётгани кўрсатиб берилганда, балки ушбу соҳада ҳам жонланиш юз берармиди?”

Ўринли таклиф. Ўйлаймизки, “Ижтимоий фикр” республика жамоатчилиқ фикрини ўрганиш маркази ҳамда Иқтисодий тадқиқотлар ва ислохотлар маркази бу таклифни, албатта, инобатга олади.

КИТОБЛАР ЕТИШМАЙДИМИ?

Айни вақтда Ўзбекистондаги жами оммавий кутубхоналар, шахсий кутубхоналар, ташкилотлар, китоб дўконларида қанча номда, қанча китоб фонди мавжуд? Бир йилда мамлакатдаги китоб дўконлари ва бозорлари орқали қанча номда ва тиражда китоб сотилади? Мана шу рақамни тахминий бўлса-да, ҳисоблаш мумкинми?

Давлат статистика агентлигига берилган бу каби саволларга жавоб тариқасида агентлик Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси хўзурдаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигидан олинган 2023 йилги маълумотни тақдим этди.

Маэкур маълумотга кўра, республикада жами **13 минг 46** та ахборот-кутубхона муассасалари мавжуд. Уларда **43 миллион 493 минг 497** номда жами **71 миллион 131 минг 175** та китоб фонди бор.

Энг кўп кутубхона Самарқанд вилотида – **1** минг **511** та, энг кам кутубхона – Сирдарё вилотида – **468** та.

Жами фойдаланувчилар сони **11 миллион 396 минг 50** нафар – асосан **14–24 ёш** атрофидаги китобхонлар.

21 минг 714 нафар кутубхоначи, жумладан, **18 минг 173** нафар аёл мутахассислар фаолият олиб боради.

БОШҚА ТИЗИМДАГИ
ТАШКИЛОТЛАРДА
ҚАНЧА КИТОБ БОР?

Келинг, имкон қадар китобга, маънавиятга яқин соҳалардаги кутубхоналар фонди ва уларнинг китобхонларини бир ҳур ҳисоблаб чиқайлик.

Аввало, республикаимиздаги бош китоб маскани бўлимиш Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасининг бебаҳо хазинасига бир назар таштайлик.

Бугунги кунда Миллий кутубхонанинг умумий фонди **8 миллион 183 минг 235** нусхадан ташкил топган. Шундан китоблар **5 миллион 479 минг 605** номда. Жумладан, **7 миллион 142 минг 691** нусха босма нашрлар, **1 миллион 40 минг 544** нусха электрон китоблар мавжуд.

Миллий кутубхонанинг доимий аъзолари сони **120 мингга** яқин. Улар сафига ҳар йили **32–36 минг** янги аъзолар қўшилади.

Кутубхона ҳар йили ўртача **16–18 минг** донa китоб (мажбурий нусха ва харид) қабул қилиб олади. Бу кўрсаткич охириги йилларда ошиб бормоқда.

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлигининг маълумотига кўра, бугунги кунда жами **10 минг 134** та мактабда **10 минг 103** та кутубхона мавжуд. Бу кутубхоналар **16 миллион 346 минг 826** та бадий адабиёт фондига эга. Республика бўйича **6 миллион 542 минг 493** нафар ўқувчининг **5 миллион 512 минг 267** нафари кутубхоналарга аъзо.

Афсуски, ҳар йили бюджет маблағлари ҳисобидан мактабларга китоблар ажратиш тизими мавжуд эмас. Ҳар йили Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳамда Республика Маънавият ва маърифат маркази томонидан **15–20 минг** донa китоб ҳоимйлик асосида ажратилмоқда.

Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлигининг маълумотига кўра, республикада мавжуд **182** та олий таълим муассасаларида (давлат ва хусусий) **205** та ахборот-ресурс маркази мавжуд.

Олий таълим муассасаларида жами талабалар сони **1 миллион 562 минг 330** нафардан ортиқ. Тизимдаги ахборот-ресурс марказлари фондида эса **3 миллион 762 минг 973** номда **23 миллион 672 минг 907** нусхада адабиётлар мавжуд.

Ҳар йили тизимдаги кутубхоналар учун **50 мингга** яқин адабиёт кириш қилинади. Китоблар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 10 октябрдаги **“Олий таълим муассасаларини ўқув**

адабиётлари билан таъминлаш тўғрисида”ги 816-сонли қарорига асосан ҳарид қилинади.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг фундаментал кутубхонаси, шунингдек, академия тарихидаги **20** га яқин институтлар тизимида **4 миллион 436 минг 897** та китоб фонди мавжуд.

Рақамли технологиялар вазирлигидан олинган маълумотда кўрсатилишича, айни вақтда “LyoNET” таълим порталида **769** та электрон ва **763** та аудио китоблар мавжуд. Улардан доимий фойдаланувчилар **47 минг 681** нафарни ташкил этади.

Вазирлик тизимидаги Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети Ахборот-ресурс марказининг умумий босма фонди 2024 йил ҳолатига кўра, **47** минг **192** номда – **336** минг **968** нусхани ташкил этади. Шулардан, ўқув адабиётлари **7** минг **53** номда – **198** минг **168** нусха, илмий адабиётлар **26** минг **956** номда – **111** минг **600** нусха, бадий адабиётлар **11** минг **725** номда – **18** минг **471** нусха ва турли нашрлар **1** минг **458** номда – **7** минг **729** нусхани ташкил этади.

Марказнинг электрон ресурслар фондида **35** минг **277** номда адабиётлар, жумладан, дарслик ва қўлланмалар, бадий ва илмий адабиётлар, мақола ва диссертациялар мавжуд. Уларнинг барчаси марказ сайтига жойлаштирилган. Жорий йилда **2** минг **314** номдаги адабиёт рақамлаштирилган.

Маданият вазирлиги тизимида жами **1** минг **438** та муассаса, жумладан, **41** та театр, **49** та концерт-томоша муассасаси, **837** та маданият маркази, **367** та таълим муассасаси, шунингдек, **144** та кўзи охишлар кутубхонаси фаолият кўрсатади. Ушбу ташкилотлардаги кутубхоналар фондида **2 миллион 233 минг 909** та китоб бор. Кутубхоналарга сўнгги **2** йилда жами **319 минг 189** та китоб харид қилинган бўлиб, янги китобларнинг **157 минг 164** таси давлат бюджети, **4** минг **316** таси бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан ҳамда **130** минг **386** таси ҳоимйлик хайриялари ва **27** минг **322** таси бошқа тартибда олинган.

Дин ишлари бўйича қўмитадан олинган маълумотда кўрсатилишича, айни пайтда Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонаси фондида **3** минг **133** донa қўлэзма китоблар, **9** минг **216** донa тобшосма китоблар, **6** минг **867** донa янги нашр қилинган араб тилидаги адабиётлар ва **2** минг **865** донa янги нашр қилинган ўзбек тилидаги адабиётлар мавжуд. Шунингдек, мамлакатимизда фаолият юритаётган **15** та диний конфессияларда **42** минг **756** номдаги **108** минг **624** донa адабиёт мавжуд.

2023 йилда юртимизда **1** минг **48** номда диний адабиётлар нашр этилган бўлса, 2024 йилнинг шу кунига қадар **1** минг **77** номда шундай адабиётлар чоп қилинган. Шу билан бирга, **15** та диний конфессия томонидан 2023 йилда **8** номдаги китоб **16** минг **200** нусхада, 2024 йилда **2** номдаги китоб **4** ярим минг нусхада нашр этилган.

Энди мамлакатимиздаги энг катта тизимлардан бири бўлган Ўзбекистон маҳаллалари уюшмасининг маълумотларига эътибор берайлик: ҳозирги вақтда республика бўйича **9** минг **452** та маҳаллалар **5** минг **226** тасида кутубхоналар ташкил этилган. Бу зиё масканларида **260** мингдан ортиқ китоб бор. Уларнинг фонди ҳоимйлар ҳисобидан шакллантирилди.

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси тизимидаги **31** та санаторийнинг барчасида кутубхона мавжуд. Улардаги умумий китоб фонди **57 минг 780** тани ташкил этади. Ҳар йили бу кутубхоналарга **15–20** номдаги янги бадий адабиётлар, ижтимоий-сиёсий, соҳага оид китоблар харид қилинади. Шунингдек, Федерация тизимидаги **77** та болалар соғломлаштириш оромгоҳида **75** та кутубхона ташкил этилган бўлиб, уларнинг умумий фонди **42 минг 342** та адабиётдан иборат. Ёзги мавсумда оромгоҳ кутубхоналари қўшимча китоблар билан таъминланади.

Масалага нашриётлар мисолида қарайдиган бўлсак, соҳадаги йирик муассаса – биргина “Шарқ” НМАҚда йилга **100–120** номда, **150** мингга яқин тиражда китоблар нашр этилмоқда.

Китоб соҳасидаги пешқадам муассасалардан ҳисобланмиш Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан **2018–2023 йиллар мобайнида 512** номда **1** миллион **310** мингга китоб чоп этилган. Жумладан, жорий йилнинг ўзида **49** номда **146** мингдан зиёд ададда китоблар нашр қилинди.

ҚИЗИҚ МАЪЛУМОТ

Мавзуни ўрганиш жараёнида Давлат божхона қўмитасидан қизиқ маълумот олдик. Қарангки, бу тизимда хорижий давлатлардан республикага кириб келадиган китоблар сонига эмас, вазнига қараб ҳисобланар экан.

Қўмита хабарига кўра, Ўзбекистон Республикасига:

2023 йилда **13 минг 769 тонна**;
2024 йилнинг 10 ойида эса **7 минг 779 тонна** китоб маҳсулотлари импорт қилинган.

2023 йилда китобларнинг салкам **7,8 тоннаси**, 2024 йилда эса **13 тоннасини** турли лўғат ва энциклопедиялар ташкил қилган. Китоблар дунёнинг **36** та давлатидан келтирилган.

ШАХСИЙ ИБРАТ
КЎРСАТАЁТГАНЛАР

Одамларимиз орасида китобга чин маънода меҳр қўйган инсонлар, шукрки, кўпчиликини ташкил этади. Буни шахсий маблағлари ҳисобидан ўз мактаби, қишлоғи, маҳалласи учун кутубхона ташкил қилаётган юртдошларимиз мисолида ҳам кўриш мумкин.

Масалан, Андижон вилоятининг Марҳамат туманида тадбиркор Қобилжон Обидов томонидан бунёд этилган уч қаватдан иборат замонавий “Келажак нури” кутубхонасида **50 минг** нусхадан зиёд китоб ва **300 мингдан** ортиқ электрон адабиётлар мавжуд. Бу ерда **10** та иш ўрни ҳам яратилган.

Кутубхона **30** донa энг сўнгги русумдаги замонавий компьютерлар билан жиҳозланган. Компьютерлар интернет орқали Ўзбекистон Миллий кутубхонаси ва вилоят ахборот кутубхона маркази тармоғига уланган. Кутубхона бир вақтинчй ўзида **300** нафардан зиёд китобхонга хизмат кўрсатиш имкониятига эга. Китобхонларга қулайлик яратиш мақсадида “Book” кафе ташкил этилган. Маэкур зиё масканида турли танловлар, заковат уйинлари, атоқли адиблар билан учрашувлар, китоб тақдиротлари ва адабий кечалар ўтказиб келинмоқда.

Таниқли шоир Барот Исроил ўзи истиқомат қилаётган Оҳангарон туманининг Тошсой қишлоғидаги ҳовлисида шахсий маблағи ҳисобидан икки қаватли кутубхона қурдирган. Кутубхонанинг биринчи қавати тўлалигича катта ўқув зали (бир вақтинчй ўзида **80** нафар китобхонга хизмат кўрсатади), иккинчи қавати эса китоб фонди, кўргазма заллари, кичик қироатхонадан иборат. Кутубхонада **10** мингдан зиёд китоб бор.

Куни кеча газетада ўқидим. Жиззах вилоятининг чекка Жийдали қишлоғида яшовчи Нарғиза Қўшмоннова “Нима учун фақат мен китоб ўқийман? Нега бошқа қишлоқдошларим бу неъматдан бебаҳра қолиши керак?” деган эзгу ният билан ўз қишлоғида “Умид” номли муъжазгина кутубхона ташкил қилибди, мингга яқин китоб тўплабди. Омадини берсин.

ЭНДИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАЙЛИК

Эсда тутайликки, юқорида келтирилган факт ва рақамлар – имкон қадар дигилган маълумотлар, холос. Ҳали бизнинг ҳисобимизга кирмай қолган китоблар қанча.

Халқимиз китобни севадиган, маърифатпарвар халқ. Демак, хонадонларда, атоқли илм-фан ва маданият намояндаларининг уйларидаги мавжуд китоблар сони ҳам салмоқли микдорни ташкил этиши шубҳасиз.

Энди бор маълумотлар асосида хомаки ҳисоб-китоб қиладиган бўлсак, айни вақтда мамлакатимиз кутубхоналарида **128 миллион 692 минг 867** та китоб мавжуд. Яна хориждан кириб келадиган **21** тоннадан ортиқ китоб маҳсулотлари ҳам бор.

Ўзбекистон аҳолиси 2024 йилнинг 1 октябрь ҳолатига кўра, **37,4** миллион кишилик нуфусга эга. Шундан хали фаол китобхонлик даврига кирмайдиган **0-7** ёшдаги болалар **7** миллионга яқини ташкил қилади. Демак, халқнинг китоб ўқийдиган **30 миллиондан** ошмиқроқ вакилига камда **128 миллион 692 минг 867** та китоб тўғри келади.

Ўзингиз айтинг, яна шу ҳолда ҳам китоб етишмайди, деб даъво қилишга ҳаққимиз борми?

АФСУСКИ...

Бир пайтлар, мустақилликнинг дастлабки даврларида, эсласангиз, кутубхоналарни мафкуравий яроксиз китоблардан тозалаш ҳаракати бўлиб ўтган эди. Чунки собиқ тузум даврида чоп этилган аксарият китоблар истиқлол госяига тўғри келмас эди. Ўша даврларда ман-ман деган адибларнинг 10 томлик танланган асарларидан фақат биргина-ориққина жилди келгуси даврга ўтишга муваффақ бўлганини ҳам кўрд

ЎҚИНГ!

бўлди. Ҳамма замонларда ҳам кутубхона мутолаа маскани бўлган. Кутубхоналарга 4-5 та компьютер ўрнатилса, ахборот марказига айланиб қолмайди. Бу воситаларнинг ўз вазифаси бор, яъни китобхон китоб сўраб келса, бу асарнинг қоғоз варианты бўлмаса, электрон варианты билан китобхонни таъминлаш ёки ўша асарни бошқа кутубхоналардан топиш имконини беради (бу соҳада муаллифлик ҳуқуқига зид бўлган ҳаракатлар ҳам юзга келади).

Республикамиздаги мавжуд кутубхоналар ўз номи билан юритилиши тарафдоримиз. Мажбурлаб тиқиштирилган “ахборот” сўзини олиб ташлаш керак. Ҳар доим кутубхоналар оммавий кутубхоналар, болалар кутубхоналари, таълим муассасалари кутубхоналари... деб атаб келинган, АКМ ёки АРМ деб эмас.

Барча кутубхоналарни битта тизимга бирлаштирсак, самарадорлик юқори бўлади.

ЯНГИ КИТОБЛАР

Юқорида ҳисобланган **128 миллион 692 минг 867** та китобга ҳар йили яна камида **40–45 миллион**та китоб қўшилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги маълумотига кўра, айни пайтда республикада **602** та ноширлик субъекти фаолият олиб боради. Шундан **54** таси, яъни **9** фоида давлат улушига эга бўлса, қолган **548** таси, яъни **91** фоида хусусий секторга тегишли. Бу кўрсаткич **2020** йилда – **168** та, **2021** йилда – **252** та, **2022** йилда – **364** та, **2023** йилда – **458** тани ташкил қилган. Ноширлик соҳасида фаолият бошлаган тадбиркорлик субъектлари сони **2020** йилга нисбатан қарийб **3,5** баробар, яъни **364** тага ошган. Демак, наشريётлар сони ҳар йили ўртача **100** тага кўпайиб бормоқда. Нашриётлар сонининг ошиб бориши, албатта, китоблар сонининг ҳам ошишига олиб келади.

Бир йилда мазкур наشريётлар томонидан, эътибор қилинг, **2023** йил давомида **15 минг 867** номда салкам **40** миллион нухса; **2024** йилнинг 10 ойи давомида **12** минг **770** номда қарийб **45 миллион** нухса адабиётлар нашр этилган.

ОЗГИНА ЛИРИК ЧЕКИНИШ

“Қалб тарбияси деган нарсa бор, – дейди Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, таниқли шоир Эшқобил Шукур. – Қалбни тарбиялаш адабиётнинг жуда катта вазифаси. Қалб тарбияландими, инсонда ҳамманарса тарбияланади. Масалан, Абдулла Қодирийнинг китобини ўқиялсиз ёки болангиз ўқияпти. Болангиз-ку, болангиз, ўзингиз тарбияланасиз ўша пайтда. Сизга ҳеч қачон Абдулла Қодирий нуқиб ўргатмайди, ўз-ўзидан, табиийлик билан тарбияланиб. Саҳифама-саҳифа қалбингизни, фикрингизни, тафаккурингизни, дидингизни тарбиялаб боради. Шунинг учун ҳам китобнинг қадри муҳим.

Яқинда Озод Шарафиддиновнинг бир гапини ўқиб, қойил қолдим. Болалар айниб кетяпти, ёшлар ёмон бўлиб кетяпти, деялмиз. Нима қилиш керак, деялмиз. Бунинг арзон ва жуда осон йўли бор. Ҳамма болаларни китобхон қўлиш керак. Болага китоб ўқишни ўргатинг, шунда бошқа ортиқча харажатларнинг кераги ҳам бўлмай қолади. Китоб ўқийдиган бола бошқача бўлади. Шунинг учун адабиётнинг вазифасини ҳар қандай вазиятда ҳам эсдан чиқармаслигимиз керак”.

КИТОБ САВДОСИ

Юқорида республикада **602** та ноширлик субъекти фаолият олиб бораётганини айтиб ўтдик. Ҳўш, улар нашр этган китоблар китобхонлар қўлига қай тарзда етиб боради?

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги маълумотига кўра, янги нашр этилаётган китоблар республика ҳудудида фаолият юритаётган **682** та китоб савдо дўконлари орқали сотилади. Шу билан бирга, **30** га яқин наشريёт ва китоб савдо дўконлари томонидан жорий этилган етказиб бериш ихзамати ҳамда онлайн савдо платформалари орқали ҳам китоб сотуви йўлга қўйилган.

КИТОБ САВДОСИ
МУТАХАССИСЛАРИНИНГ
ФИКРИ

Бир вақтлар бинаойидек ишлаган “Ўздавкитобсавдо” давлат унитар корхонаси бугунги кунда паст самарадорлик билан ишлаётгани учун фаолияти тўхташ арасида.

Бозор иқтисодиёти шундайки, унда бўшлиқ бўлмайди. Аввалги китоб савдоси тизими

туғайтган бўлса, ҳозир бу соҳа тадбиркорлар қўлига ўтган. Хусусан, 2003 йили ташкил этилган “Ўздавкитобсавдотаъминот” МЧЖ хусусий корхонаси барқарор ишлаб келмоқда. Ташкилотнинг йиллик савдоси айни вақтда ўртача **4 миллиард** сўмни ташкил этаётгани, ўйлаймизки, биргина мана шу рақамнинг ўзиёқ, одамлар китоб сотиб олаётгани, демак, ўқиётганини кўрсатади.

“Ўздавкитобсавдотаъминот” МЧЖ хусусий корхонаси директори Шаҳзод Назаров шундай дейди:

“Умумий ҳисоблаганда, бугунги кунда Ўзбекистон бўйича китоб савдоси йилга ўртача 240 миллиард сўмни ташкил этади. Шундан 120 миллиард сўмлик китоб савдоси мактабгача ва мактаб таълими тизимида тўғри келади. Қолгани бошқа тизимлар ва аҳоли ҳиссасига тўғри келади.

2019 йилда Ўзбекистонда китоб савдоси мустақиллик йилларидаги энг юқори кўрсаткичга эришган. Президентимиз Шавкат Мирзиёев китоб масаласига алоҳида эътибор қаратгани натижасида ўша йили китоб сотувлари ҳажми олдинги йилларга нисбатан 30-35 фоизга кўтарилган. Бироқ кейинчалик коронавирус пандемияси, **2020 йилдан солиқ имтиёзининг бекор қилиниши** тугайли яна савдо ҳажми пасая бошлади. Ўша йилдан китоб дўкони куриш ёки китоб дўкони учун ижара тўловларида имтиёзлар олиб ташланди. Натижада китоб дўконини юритаётган тадбиркор спиртли ичимликлар дўкони тўлайдиган даражадаги ижара ҳақини тўлолмай қолди.

2020 йилда наشريёт фаолияти учун лицензия талабининг бекор қилиниши китоб нашр этиш ишларини бироз жонлантирди. Гарчи ҳолат **2019 йилдаги** даражага қайтмаган бўлса-да, янги китоблар сони орта бошлади. Ана шу янгиликнинг меваси сифатида 2024 йилда янги китоблар нашр этилиши бўйича кўрсаткичлар анча яхши бўлди. Мисол учун, олдинги йилларда умумий нашр этилаётган китоблар орасида янги асарларнинг ҳиссаси 10-15 фоиздан ошмас эди. Асосан қайта нашр этилган китоблар бўларди. 2024 йилда бу кўрсаткич 30-35 фоизни ташкил қилди.

Мен шу соҳада фаолият юритаётган инсон сифатида китоб тарғиботи бўйича давлат бююртмасини ташкил қилишни тақлиф этаман. Китоб тарғиботига бағишланган ижтимоий роликларни таъсирчан замонавий шаклларда телевидение, радио ва интернет орқали тизимли бериб боришни йўлга қўйиш керак. Айни қайсиор китобни эмас, умуман, китоб ўқишни тарғиб қиладиган рекламаларни кўпайтириш зарур. **Мисол учун, маънавият соҳасига ажратилаётган 64 миллиард сўмлик бюджет маблағларининг 5 миллиарди шу роликларга ажратилса**, яхши натижага эришса бўлади. Бу ишга тадбиркорлар ҳам ўз маблағлари билан ҳисса қўшишга тайёр. Лекин давлат қўлловисиз тадбиркорларнинг ўзлари буни қилолмайди.”

Китоб савдоси бўйича тилга тушиб келаётган яна бир муассаса – “Asaxi” интернет дўконининг “Asaxi Book” бўлими орқали ойига ўртача **100 мингта**, чорақда **300–350 минг** йилгига эса **1 миллиондан** ортиқ китоблар сотилмоқда экан.

Зангиота туманидаги, халқ тили билан айтганда, “Қанчтовар бозори”ни ҳаммамиз яхши биламиз, лекин бу савдо масканида, масалан, бир кунда қанча китоб сотилади – буни билмаймиз.

Энди “Китоб маркази” ва “Китоб дунёси” савдо тармоқлари раҳбари Шухратжон Охунжоновнинг фикрларига қулоқ тутинг:

“Ёшлар китоб ўқимайди, деган фикр хато. Улар китоб ўқийди, аксинча, биз китоб соҳасида ишлайдиганлар уларга янги ва сифатли китобларни етказиб беришда оқсаялмиз, холос.

Ўзбекистон Президентини Шавкат Мирзиёевнинг китобхонликини ривожлантириш масаласига қаратаётган алоҳида эътибори юртимизда чинакам ўзгаришлар даврини бошлаб берди. Хусусан, давлатимиз раҳбарининг 2017 йил 13 сентябрда қабул қилган китобхонликини ривожлантириш тўғрисидаги қароридан руҳланган ҳолда, мен “Китоб олами” хусусий корхонасини ташкил этганман. Ташкилотимизда 100 га яқин одамни иш билан таъминлаганимиз. Қисқа вақт мобайнида ташкилотимизнинг бир йиллик пул айланмаси 43 миллион сўмдан 4 миллиард сўмга етди.

Бугун мамлакатимиз бўйлаб ўнлаб “Китоб маркази” ва “Китоб дунёси” деб номланган тармоқ савдо марказларимиз бор. Корхонамиз аҳоли ва ёшлар ўртасида китобхонлик маданиятини ривожлантириш мақсадида ҳудудларда турли танловлар ўтказиб келади. **Масалан, биринча 2021 йилнинг ўзида Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм, Бухоро, Қашқадарё,**

Жиззах вилоятларидаги китобхон ўқувчилар учун жами 10 та автомобиль ҳамда кўплаб номинациялар бўйича қимматбаҳо совғалар тақдим этилди. Вилоятларидаги барча уй таълимидаги болажонларга ҳомийлик асосида қизиқарли китоблар бердик. Ҳозирги кунда доимий равишда “Энг китобхон мактаб” ва “Энг китобхон оила” лойиҳалари доирасида чекка қишлоқ ва маҳаллаларда ижодий учрашув ҳамда китоб ярмаркаларини ўтказаялмиз.

Бугунги кунда ташкилотимиз доирасидаги китобсаварлар сони 3 миллионга етди. Насиб қилса, 2025 йилга бориб доимий китобхонларимиз сонини 10 миллионга етказмоқчимиз. Бугун мен 100 нафарга яқин ёшни иш билан таъминлаган бўлсам, икки йилдан кейин мана шу 100 нафар ёшнинг ҳар бири камида 100 нафардан тенгдошига иш беради. Мен бунга қатъий ишонаман.

Китоб орқали нафақат моддий жиҳатдан ютуқларга эришдим, балки инсонларга зиё, маънавият тарқатишдек сеҳрли оламга кириб келдим. Эҳтимол, айрим танишларим айтганидек, китоб ўрнига бошқа бизнес билан шуғулланганимда, бундан бир неча баробар кўпроқ даромадга эга бўлишим мумкин эди. Аммо бугун мен юракдан ҳис этаётган, инсонларга маърифат улаштишдек бахт ва ҳузурни топа олмаслигим аниқ. Шунинг учун ҳам ҳеч қачон китоб дунёсини тарк этмайман. Ўзбекистон – китобхонлар юрти!”

Китоб савдоси бўйича америкалик таниқли адиб Арчибалд Маклиннинг ҳам ибратли фикри бор:

“Китоблар, ҳақиқий китоблар ўз-ўзидан сотилиб кетмайди. Китобнинг муқоваси қанчалки чиroyли бўлмасин, унда китобнинг мазмун-моҳияти қанчалки маҳорат билан акс эттирилган бўлмасин, китобнинг ташқи кўриниши одамларга уни албатта сотиб олиб ўқиб чиқиш керак экан, деган фикрни уйғотолмайди.

Ҳақиқий китоблар уларнинг қандай китоблигини биладиган ва уларга ҳурмат билан муносабатда бўладиган одамларнинг ғайрат-шижоати тугайли сотилади. Бу ғайрат-шижоат эса аввало китобни арақлаб чиқаётган ўқувчини ишонтиришга қаратилган бўлиши керак. Энг ҳурматли танқидчи ёзган энг беназир тақриз ҳам ўқувчининг ўқувчи билан гурунгида қамроқ фойда келтиради. Бундай гурунгларда эса ҳар доим ўз китобларини ҳам, ўз харидорларини ҳам яхши биладиган китобчи энг обрўли суҳбатдош саналади.

Агар китоб савдосида шундай сотувчилар қолмаса, бу савдо ҳамма нарсани улкан ва ёрқин реклама плакатлари ҳал қиладиган, муваффақият ва муваффақиятсизлик ҳақида эса олинган даромадга қараб баҳо бериладиган совун ёки консерва савдоси каби оддий, ўртамиёна савдога айланади.”

ТАРҒИБОТ ИШЛАРИ ҚАНДАЙ ОЛИБ БОРИЛМОҚДА?

Албатта, аҳоли, жумладан, ёшлар ўртасида китоб ўқишни оммалаштириш ва рағбатлантиришда турли тарғибот тадбирларининг муҳим ўрни бор. Биз китоб тарғиботи бўйича олиб борилаётган ишлар ҳолатини уч ташкилот – Ёшлар ишлари агентлиги, Республика маънавият ва маърифат маркази ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолияти мисолида ўргандик.

Ёшлар ишлари агентлиги томонидан 2017 йилдан буюн аъъанавий тарзда ўтказилаётган **“Ёш китобхон”** танлови ҳақида юқорида айтиб ўтдик. Ёш оилалар ўртасида китобхонлик маданиятини ривожлантиришга қаратилган **“Ёш китобхон оила”** танловини ўтказиш орқали **160 минг** китобхон оила, шунингдек, **“Зуқко китобхон”** танлови орқали **80 мингдан** ортиқ китобхон қамраб олинган.

“Мутолаа” лойиҳаси доирасида **3 минг 200 дан** ортиқ китобларнинг аудио ва электрон вариантлари тайёрланиб, мобил иловига жойлаштирилган. Бугунги кунда **1,1 миллиондан** ортиқ китобхон ушбу мобил иловадан фойдаланмоқда (**2 миллион 609 мингта** китоб ўқилмоқда).

“Ёшлар учун минг китоб” лойиҳаси доирасида жаҳон адабиётининг **50 номдаги** энг сара илмий-оммабо китоблари танлаб олиндиб, ўзбек тилига таржима қилинган. **“Жадидалар”** руқни остида **8 та** китобдан иборат тўплам **23 минг** (жами **184 минг**) нухсада чоп этилиб, ҳар бир таълим маскани, вазирик, идора ва муассасалар кутубхоналарига етказилган.

Қомусий олимлар, маърифатпарвар алломаларнинг илмий ва маънавий мероси ҳақида **“Уйғониш”** руқни остида **7 та** китобдан иборат тўплам **20 минг** (жами **140 минг**) нухсада чоп этилиб, таълим масканлари, вазирик, идора ва муассасалар кутубхоналарига етказилган.

Миллий ҳақрамонларимизнинг болаларга хос персонажларини яратиш, уларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга қаратилган **“Жасорат”, “Илдиз”** ва **“Жажжи академик”** китоблар тўпламлари нашрга тайёрланган.

“Маърифат қарвони” лойиҳаси доирасида **4 миллиондан** ортиқ китоблар ёшларга етказиб берилган.

Айни пайтда, Республика Маънавият ва маърифат маркази ва унинг ҳудудий бўлимлари томонидан ҳам китобхонлик маданиятини юксалтириш борасида бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Жойларда беш ташаббус лойиҳаси доирасидаги **“Зуқко китобхон”, “Ёш китобхон”, “Ёш китобхон оила”, “Мушоира”, “Ибрат” чет тиллари танлови”, “Ментал”** ва **“Заковат”** лойиҳалари доирасида **4 минг 971 та “Маърифат улашиб”, “Китоб қарвони”** акциялари ташкил қилиниб, таълим муассасалари, кутубхоналар ва маҳаллаларга адабий-маърифий мавзўлардаги **48 минг 401 та** адабиётлар беғараз етказиб берилди.

“Беш ташаббус” лойиҳаси доирасида **12 та** олий таълим муассасасида **“Учинчи Ренессанс жадидлари – 2024”** китобхонлик форумлари ташкил қилинди.

Шунингдек, **29 минг 139 дон**а китоб Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бўлимларига юборилди.

“Менинг илк китоб жаҳоним” лойиҳаси доирасида мактабгача таълим ташкилотларига **2 минг 200 дон**а, жойларда маънавий-маърифий соҳа ривожига муносиб ҳисса қўшиб келаётган турли соҳадаги ёш ходимларга **“Энг ёш маънавиятчи – 2024”** танлови орқали **2 минг 500 га** яқин китоблар

совға қилинди.

“Китоб ўқиш маданияти оиладан бошланади”, “Ота-она ўз фарзандига яхши тарбиядан бошқа мерос қолдирмайди” каби мавзўларда **1 минг 630 та** маънавий-маърифий тадбир ўтказилиб, аҳолининг кенг қатлами ўртасида **“Китоб улаш!”** акцияси ташкил қилинди ва **22 мингдан ортиқ** китоб мактаб, маҳалла ва оилавий кутубхоналар ва аҳоли вақилларига тақдим этилди.

“Oyina.uz” порталида **4 босқичда “Китоблараро 80 кун”** марафони ташкил этилди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан китобхонлик мавзусида бадий-маърифий тадбирлар мунтазам ташкил қилинмоқда. 2018–2024 йилларда Уюшма ҳомийлигида чоп этилган **1 миллион нухсадан зиёд китоблар** маҳаллалар, таълим муассасалари, ҳарбий қисмлар, Меҳрибонлик ва Саховат уйларига **“Китоб акцияси”** тадбирлари доирасида совға қилинди.

2021 йилда **100 жилдик “Рус адабиёти дурдоналари”**, 2022 йилда **100 жилдик “Туркий адабиёт дурдоналари”** китоблар мажмуаси чоп этилди.

“Биринчи китобим” лойиҳасида 2010 йилдан 2024 йилга қадар жами **201** нафар ёш ижодкорнинг **196** номдаги китоби **3 миллион 210 минг** нухсада нашр қилинди.

Шунингдек, **16 жилдик “Қорақалпоқ адабиёти дурдоналари”**, **100 жилдик “Жаҳон болалар адабиёти хазинасида”, “Ўзбек адабиёти хазинасида”** кўп жилдик асарлар мажмуаси нашрга тайёрланмоқда.

Ҳарбий хизматчилар ва курсантлар қалбида ватанпарварлик, она юртга садоқат, мардлик ва жасорат туйғуларини мустаҳкамлаш, уларнинг жанговар руҳини ошириш, бу борада таъсирчан тарғибот ишларини олиб боришга қаратилган **“Мард аскарга совға”** туркумида **18 номда** ихчам китоблар тўплами нашр этилди.

Уюшмада мунтазам равишда янги нашр этилган китоблар тақдимотлари ўтказиб келинмоқда.

ЯХШИ КИТОБЛАР ЙЎҚМИ?

Нега йўқ бўлар экан. Бугун яхши китоблар ёзилгати ҳам, чоп этилгати ҳам. Ўқишга яхши китоблар йўқ, деб баҳона айтгувчиларга айрим мисолларни келтириб ўтмоқчимиз.

Ўзининг асарлари ва таржималари билан жаҳонимиз тафаккурини бир поғона юксакка кўтарган, бугун табарруқ ёшда ҳам фаол ижод қилиб келаётган атоқли адиб ва таржимон, Ўзбекистон Қаҳрамони Иброҳим Ғафуров қаламига мансуб китоблар сони **30 дан** ошмиқ экан. Ва устознинг яна шунча миқдорда жаҳон адабиётининг энг сара намуналаридан қилган таржималари бор – Достоевский, Мопассан, Хемингуэй, Фолкнер, Айтматов... Эҳ-ҳў! Биргина Жеймс Жойсинг “Улисс” романини ўғиритишн ўзиёқ ҳар бир моҳир таржимон ижодий фаолиятига олий мақом бахш этади.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Эркин Аъзамнинг нашр этилган китоблари сони – **40 дан** ортиқ. Биргина охириг **3 йилнинг** ўзида – 2021–2024 йиллар оралиғида адибнинг **12 та** китоби нашрдан чиққан. Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азимнинг китоблари сони ҳам **40 дан** ошмиқ.

Бир ўзи бир институтнинг ишини бажараётган ижодкорларимиз, олимларимиз бор. Масалан, устоз шоир ва олим Мирзо Кенжабек сўнгги йилларда фаол меҳнат қилиб, **20 дан** зиёд китоблар ёзган, таржима қилган ва нашрга тайёрлаган.

Яна бир захматкаш тадқиқотчи Абдусаттор Жуманазар томонидан тайёрланган китобларга рази солинг: “Хилват ахли”, “Ўргичмак китоби”, “Насад”, “Вахшувор”, “Машраб”, “Бухоро таълим тизими тарихи”, “Якжабоб”, “Тугли ҳикоялар буржи”, “Самарқанд таълим тизими ва мадрасалари тарихи”, “Қоратош”, “Булуғур” ва бошқа сўнгги йилларда чоп қилинган **10 дан** зиёд тўпламлар. Орада “Амир Абдуҳададон. Фетербург сафари” таржима асари нашр этилган, республика матбуоти ва илмий тўпламларда **200 дан** ортиқ мақоласи эълон қилинган. Булардан ташқари, тиниб-тинчимас олим “Қиссай Шох Машраб”, “Қалқон қўшиғи”, “Мовароуннахр илмий марказлари”, “Армия билан ҳамкадам, ҳамфикр, ҳамнафас” каби тўпламларда ҳамкорлик қилган. Ҳозирги пайтда “Хоразм таълим тизими ва мадрасалари тарихи” асари устида иш олиб бормоқда.

Замонамизнинг забардаст адаби Исахон Султоннинг охириг **3 йилда** “Алишер Навоий”, “Масъума”, “Билга Хоқон”, “Абу Райҳон Беруний” сингари **5 та** романи ўқувчилар қўлига теғди. Шунингдек, **5 та** таълим асари хорижда нашр этилди, адабий муқофотларга лойиқ топилди. Айни пайтда, яна **2 та** янги романи нашр арасида.

Мен бу рўйхатга ҳали истеъдодли шоирларимизнинг ўнлаб шеърй тўпламларини киритганим йўқ. Буларнинг ҳаммаси яхши, мириқиб ўқиладиган китоблар.

ЎЗИМ МИСОЛИМДА ҚАЙТАДИГАН БЎЛСАМ...

Айни пайтда ўқиш ниятида ахжратилган ўнлаб эски ва янги китоблар менинг вақтимни кутиб турибди. Агар уларнинг мухтасар рўйхатини зикр этадиган бўлсам ҳам, қўлгина оқ арақларни қоралашга тўғри келади.

Бир пайтлар ҳазрат Алишер Навоийнинг **10 томлик** тўла асарлар тўпламини тугал ўқиб, ундан компьютерда **500** бетга яқин кўчирмалар олган эдим. Уларим доим кўз ташлаб турганим боис, мутафаккир шоиримизнинг ўтмас мисралари ҳаёлимда айланиб юради. Яқинда тўла асарлар тўпламининг электрон нусхасини топдим, яна мутлоага шўндиним. “Насойимул муҳаббат”ни учинчи қайта ўқидим, турли нашрларда... Фикримча, бу дунёга биргина Алишер Навоий асарларини ўқиш учун ҳам келиб-кетсанг арзийди.

Мавзў доирасида бир тақлиф: Алишер Навоийнинг **10 томлик** тўла асарлар тўплами ЎзФА Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти томонидан нашрга тайёрланиб, 2011 йили Ғафур Ғулом номидаги наشريёт-матбаа ижодий уйида чоп этилган. Яқин одамнингизга ҳада сифатида берсангиз арзийдиган мухташам тўплам. Лекин ўқиш учун тўғри маънода оғирлик қилади – столгами, хонтахтагами қўйиб ўқиш керак. Кўтариб юриш ҳам ноқулай. 1983 йилда “Фан” наشريёти шоир асарларини **20 том** остида жамлаган, уни бугунги кунда топиш қийин.

Буюқ мутафаккир асарларининг қўлёзмалари ва нашрлари тақдир ҳамма замонларда ҳам шундай – қиммат ва серҳашам бўлган, шекилли.

Алишер Навоий ижодини халққа яқинлаштиришни

хоҳлар эканмиз, аввало, шоир асарларини ўқиш ва кўтариб юриш учун қўлай, ихчам шаклда нашр этиш зарур, деб ўйлайман. Бу, майли, 50 жилд бўлсин, лекин ўзингиз билан доим олиб юришга қўлай – шаклиям, нархиям чўнтақкоп бўлсин.

ХАЙРЛИ ИШ

Яқинда “Осмон ерга яқин” номли китоб қўлимга теғди – “Микрокредитбанк” АТБ жамоаси ва “Ижод НАШР” наشريёти ҳамкорлиқда йўлга қўйган **“Чиганоқ”** лойиҳаси доирасида чоп этилибди. Банк ва наشريёт жамоалари юртимизда китобхонлик маданиятини ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш мақсадида амалга оширилаётган азгу ишларга ҳисса қўиш ниятида мазкур лойиҳага қўл урибди. Ғоят хайрли иш.

ЭНГ ЯХШИ ИБРАТ – ОИЛАДА

“Нимагаки эришган бўлсам китобдан миннатдорман, қайсиор хато ишдан қайтган бўлсам ҳам, – дейди ижодкор ва журналист Азиз Норқулов. – Эсимни танганимдан буюн уйимизда адабиёт, турли бадий асарлар, она тилимиз ҳожибаси, шевалар ҳақида гаплашганмиз. Отам ўқитувчи бўлиб ишлагани, ўзи ҳам ижод билан шуғуллангани учун уйимизда катта кутубхона доим бўлган. Шу боис, энг яхши ибрат – оилада, деб биламан. Бугун мендан улгу олиб, фарзандларимда ҳам китобга қизиқиш баландлигини кўриб, хурсанд бўламан.

Ҳозирги ёшларга, уларнинг имкониятларига ва бундан унумли фойдаланаётганларига ҳавас қиламан. Ёшлар китоб ўқимай қўйди, мутлоадан узоқлашиб кетди, маънавиятни ошириш керак, каби гаплар кўп қулоққа чалинади. Ростини айтиш керак, кўнгилни кўтарадиган, умидни оширадиган ҳолатлар ҳам етарлича.

Миллий кутубхонамизга кўп бораман. Эрта тонгдан ёшлар китобларга муҳр босдириш учун навбатда турганини кўраман. Мен ҳам улар сафига қўшиламан. Ичкаридаги ўқув зали доим тўла бўлади, китобхон ёшлар ситмай қолади. Биринчи кирганимда жой топилмаганидан хурсанд бўлиб кетганман. Китоб ўқимай қўйган ёшлардан ногийдиганларни шу даргоҳга олиб келиб, кўрсатгим келган.”

ДОНОЛАР НИМА ДЕЙДИ?

МОЗИЙГА НАЗАР

ДАРВЕШ АМҲУР

Ёхуд ҳаммоллик қилиб кун кечирган ҳукмдор

Тарихимиздан маълумки, мангит уруғидан бўлган амирлар Бухоро давлати тарихида амалда 1774 йилдан, расман эса 1756 йилдан 1920 йилгача бўлган давр ичида ҳукмронлик қилган. Улар хонлар насли-насабидан бўлмагани боис амир унвонини олишган. Амир Муҳаммад Раҳимхон (1756-1758) илк сулолага асос солган бўлса, Амир Саид Олимхон (1910-1920) сўнгги ҳукмдор бўлиб тарих саҳифасидан жой олган.

Бухоро тахтига эгалик қилган амирлар турли хил феъл-атворга эга шахслар эди. Бироқ ана шу ҳукмдорлар орасида эл олқиши ва меҳр-муҳаббатига сазовор бўлган бир зот борки, унга оддий халқ “Амири маъсум”, “Жаннатмакон” деган унвонлар берган. Бу Амир Шоҳмурод эди.

Шоҳмуроднинг отаси Дониёлбий Муҳаммад Раҳимхон вафотидан кейин тахтни эгаллайди ва мамлакатни 27 йил бошқаради. Унинг ўн иккита ўғли бўлиб, тўнғичи Насаф шаҳрида 1742 йилда туғилган Шоҳмурод бўлган. Амир Дониёлбий тахтга ўтирган пайтда Шоҳмурод 17 ёшда бўлиб, илм олишга иштиёқи баланд бўлгани боис Бухородаги Мир Араб мадрасасида таҳсил олади, тасаввуф илмига қизиқди, суфийна ҳаёт кечирди. Ўша давр муаррихлари Шоҳмуродни “суфийталъат, дарвешсурат” киши дея таъриф этишган ва юксак мартабали оиладан чиққан бўлса-да, ҳаммоллик қилиб кун кечиргани ҳақида ёзиб қолдирган. Ўғлининг бу ишларидан хабар топган отаси Дониёлбий бир неча бор уни бу йўлдан қайтаришга уринади. Унга давлат хазинасидан етарли маош тайинлайди. Лекин ўғил бу имтиёзлардан воз кечади. Таниш-билишлари уни девонага ҳам чиқаришади. Шоҳмуроднинг феъл-атворида ҳукмронлик ва суфийлик сифатлари мавжуд бўлиб, муҷаддидия-нақшбандия сулуқида эди.

У кунларнинг бирида ўз даврининг алломаларидан бири охунд Муҳаммад Сафар хузурига бориб шогирдликка олишни сўрайди. Устози унга: “Сен зolim ва зolim-зодадирсан. Шайх хизмати ва бу йўлдаги рибозатга қандай тоқат қилурсан?” — деб савол беради. Аммо Шоҳмурод устозини ўзига ишонтиради ва ўша даврда халқнинг назарида энг қора меҳнат ва оғир касб бўлган ҳаммоллик билан кун кечира бошлади, оддий халқнинг оғир турмуш кечираётганини ҳис этади ва салтанат пешволари ва амалдорларнинг кирди-корлари ва ситамларини ўз кўзи билан кўради.

Орадан йиллар ўтиб, амир Дониёлбий ҳам кексаёди ва салтанатни бошқаришда қийналиб қолади. Бундан асли эронлик бўлган Давлат қушбеги ва қозикалон Сайид Низомиддин фойдаланиб, мансабни суиистезмол қилиб, оддий халққа нисбатан турли солиқ ва мажбуриятларни оширади. Албатта, буларнинг бари халқнинг қарх-ғазабини кучайтиради.

Ана шундай қалтис пайтда Шоҳмурод амир саройига яширин йўл орқали кириб, отаси Дониёлбий билан учрашади

ва унга мамлакат Давлат қушбеги ихтиёрига деярли ўтиб бўлганини баён қилади. Ночор аҳволдаги амирага: “Энди бунга на илож ва не тадбир қилурсиз?” деб мурожаат қилади. Отаси ўғлига: “Бу аҳволни мен ҳам фаҳмлаб турибман, лекин бирор чора қўришдан ожизман”, деб жавоб беради. Шоҳмурод бу муаммони ўзи бартараф қилишга киришади ва Қўндан элчилар келганини баҳона қилиб, қушбегини саройга таклиф этади ва уни махсус хонада қатлни ижро этишга шай турган жаллод қўлига топширади. Кўп ўтмай, қозикалон Сайид Низомиддин ҳам шундай ўлим топади.

Муаррихларнинг турли манбаларда ёзишча, Шоҳмуроднинг қозикалон билан зиддиятга боришининг яна бир сабаби ҳам бор эди.

Қозикалон Шоҳмуродни ёқтирмас эди. Кунларнинг бирида Амир Дониёлбий ўғлининг ҳаммоллик қилиб юрганидан шикоят қилиб ундан жуяли маслаҳат сўрайди. Қози эса: “Яна қанча ақлли, фаросатли ўғилларингиз бор. Бунинг ақли ноқис. Унинг бу юриш-туриши давлатингиз шаънига ярашмайди”, дейди ва уни салтанатга яқинлаштирмаслиқни маслаҳат беради. Аммо Дониёлбий Шоҳмуродни яхши кўрар ва унга ишонарди. Қозикалоннинг бу гаплари эса тезда Шоҳмуроднинг қўлогига етиб боради.

Ҳар иккала зolim амалдорнинг қатл этилиши халқ орасида Шоҳмуроднинг обрўйини янада оширади.

Кўп ўтмай, отаси уни Самарқандга ҳоким этиб тайинлайди. Янги ҳоким шаҳарга келган пайтда шаҳар хароб ҳолга келган, аҳоли қашшоқлашган, ижтимоий шароит қийинлашганди. Янги ҳокимнинг одиллиги ва фидойилиги туфайли тез орада Самарқандга яна фаровонлик қайтади. Шаҳар гавжумлашиб, бозорларда тўкинчилик бошланади. Шаҳар марказида олти қиррали чорси қурилиб, “Тоқи мусаддас” деб аталган. Маданий ҳаёт ҳам ўз ўрнига қайтади. Тақчиллик туфайли ёпилиб хароба аҳволга тушган Хожа Аҳрор Валий ва Шайбонийхон мадрасалари қайта таъмирланиб, илм-маърифат ўчоғига айлантирилади. У мадраса ва масжидларга тайинлан-

ган мударрис ва имомларни шахсан ўзи суҳбатдан ўтказиб тайинлаган.

Амир Дониёлбийнинг васияти ва аёёнларнинг истаги билан Шоҳмурод 1785 йилда Бухоро ҳукмдори бўлади. Бу йилларда Бухоро давлати оғир даврни бошдан кечираётган эди. Амир Шоҳмурод бошқаруви туфайли мамлакатда кенг қўламдаги ислохотлар ўтказилиб, шаръий қонунлар мустаҳкамланиб, қаттиқ тартиб-интизом қарор топади. Бухоронинг фахри бўлган ва кейинчалик хароб ҳолга келган мадрасалар, масжид ва қарвонсаройлар, бозорлар таъмирланиб, ўз вазифасини ўташга киришади. Янги ҳукмдор кўп ўтмай “Хатти тархоний”ни эълон қилади. Бу фармонга кўра аҳоли тинкани қуритадиган турли солиқлардан озод қилинди. Ўнлаб янги мадрасалар қурдилади. Уларнинг бизнинг давримизга қадар сақланиб қолганлари XVIII аср меъморий санъати ёдгорликлари сифатида қадрлидир.

Энг қизиғи, Амир Шоҳмурод гарчи олий ҳукмдор бўлса ҳам, унинг шахсий турмуш кечириш тарзи аввалгидек ўзгармасдан қолаверди. Ў ўзи танлашган тарихат йўлидан бориб, фақирона яшади. Ўша давр муаррихлари Амир Шоҳмуроднинг бир йилда битта қўйлақ, битта олча чопон ва иштон, бошига бўз салла ўрагани, оёғига эчки терисидан тикилган сахтиён маҳси ва қалиш ва эғнидаги пўстиннинг нархи икки тангадан ошмаганини қайд этишган. Амирнинг жами либослари қиймати ўн танга атрофида бўлгани, лекин “Абдуллахоннинг шарқий мадрасаси” талабаларининг бир ойлиги 15 тангани ташкил этишини қайд этишган. Ихтиёрида бутун салтанат бўлган ҳукмдор ана шундай даражада ҳаёт кечирган. Унинг кунлик овқати арпа нон ва атала, ёғон шўрва бўлиб, ўзи пичоқ қини ясаб тирикчилик қилган. Унинг бу турмуш тарзини замондош зийлилар халифа Умар ибн ал-Хаттобга ўхшатишгани бежиз эмас эди.

Кунларнинг бирида амир саройига яқин бўлган ва катта мол-дунё эгаси ҳисобланган амалдорлардан бири тўй қилиб, уни зиёфатга чақирган. Мўл-кўл дастурхон шохона безатилган ва “Олинг,

олинг...” бошланган. Ҳамма Шоҳмуроднинг биринчи бўлиб қўл узатишини кутарди. Шунда амир бир коса сув сўрайди ва чопони орасидан қотган нон олиб, мушти билан оҳиста синдиради ва сувга ботириб тановул қила бошлайди. Дастурхон атрофидагилар ҳайратда қолади ва унинг яқинида ўтирган мулозимидан пичирлаб сўрашади. “У киши нима қилаяпти?” Жавоб шу бўлди: “Амиримиз нафси билан жанг қилмоқда”.

Амир Шоҳмуроднинг учта хотини бўлиб, Шамсия бону бинти Абдулфайзхон биринчиси эди ва ундан тўнғич фарзанд, бўлғуси тахт вориси Амир Ҳайдар туғилган. Иккинчиси Барот султоннинг қизи эди. Ундан Дин Носирбек дунёга келади ва Марв шаҳрида ҳоким бўлади. Учинчиси Биби Отун бинти Ғани маҳдум эди ва уларнинг Мир Ҳусайний исмли ўғли ва икки қизи бўлган. Мир Ҳусайний тарихнавис бўлиб, “Маҳазин ат-тақво” номи асар ёзган.

Амир Шоҳмурод ҳам “Фатовийи аҳли Бухоро” номи китоб битишга киришган ва тугатишга улгурмаган. Китобни ўғли Амир Ҳайдар охирига етказган.

Амир Шоҳмурод давлатни юксалтириш мақсадида қўшни мамлакатлар билан иқтисодий ва савдо алоқаларини яхшилашга эришган. Хусусан, Русия билан савдо-сотик ишларини олиб боришга ҳаракат қилган. Аммо биз бир пайтлар тарих дарсликларида “мазлумларнинг халоскорси” деб ўқиган, Пушкиндек даҳо у ҳақида китоб битган Емельян Пугачёвнинг қароқчилари Бухоро сари йўл олган ва темир ортлган қарвонни талаганига нима дейсиз?

Шоҳмуроднинг шахси ва фаолияти ҳақида 1795 йилда Бухорога келган Русия фуқароси Т.Бурнашев шундай ёзади: “Унинг саройида заррача дабдаба йўқ эди. Фақат иккитагина хотини бўлиб, кун кечиряларни учун ниҳоятда кам пул харж қилинарди. Шу сабабли улар тинимсиз турли қўл меҳнати билан машғул бўлишарди ва тирикчилиги шундан эди. Бу борада Шоҳмурод бек давлат ишларидан холи қолган пайтлари ўз меҳнати билан ибрат бўларди. Халқ унга алоҳида эҳтиром билан муносабатда бўларди. Уни Муҳаммад шариятига ҳақиқий амал қилувчи ва ҳатто авлиё даражасида билишарди.

Амир Шоҳмурод 1800 йилда 62 ёшда ҳафот этди ва васиятига биноан устозлари Ҳожи Муҳаммад Ҳабибуллоҳ ва Муҳаммад Сафар Хоразмийларнинг пойига дафн этилди. У давлатни ўн беш йил бошқарди. Шу қисқа фурсат ичида уни таназзул ботқоғидан олиб чиқиб, сиёсий ва иқтисодий ислохотлар ўтказди. Оддий халқ қалбига адолат ва эътиқод, имон ва урфон каби эзгулик тушунчаларини жойлашга эришди. Ҳақпарастлиги ва адолатпешалиги боис ҳеч қайси мангит сулоласига мансуб ҳукмдор эриша олмаган ҳурмат ва эҳтиромга сазовор бўлди.

Ўролбой ҚОБИЛ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

ТААССУРОТ

ГЎЗАЛЛИК ВА
БЕТАКРОРЛИК МАМЛАКАТИ

Журналист Шарофиддин Тўлагановнинг
“Туркия менинг нигоҳимда” китобини ўқиб...

Туркия – бу ўтмиш ва бой маданият, табиатнинг ўзига хос уйғунлиги билан машҳур бўлган мамлакат. У Осиё ва Европа қитъаларини бирлаштириб, дунёга ўзига хос гўзаллик ва маънавий бойлик тақдим этади. Туркиянинг жозибаси унинг географик жойлашувидан тортиб, бой тарихи ва жаҳонга машҳур таомларигача намоён бўлади.

Яқинда таниқли журналист Шарофиддин Тўлагановнинг Туркия Республикаси ташкил топганининг 100 йиллиги муносабати билан чоп қилинган “Туркия менинг нигоҳимда” китоби билан танишиб чиқим.

Уни мутолаа қилар экансиз хаёлан Туркияга саёҳатга ошиқасиз. Келтирилган мақолалар ва фикрлар Туркиянинг бой маданияти, тарихи ва бугунги ҳаёти ҳақида сўзлайди. Муаллиф таассуротлари, қузатувлари ва тадқиқотлари асосида ўқувчини Туркия билан таништиради ва гўзал диёрнинг турли жиҳатларини очиб беради.

Китоб нафақат Туркияни бевосита кўрган ва уни ўрганишга қизиққан ўқувчилар учун, балки ушбу мамлакат ҳақида умумий тасаввурга эга бўлишни истаган барча учун ҳам жуда қизиқарли. Муаллифнинг тил услуби жўшқин, таъсирли. Китобнинг ҳар бир саҳифасида Туркиянинг бой тарихий мероси, замонавий жамаиети, гўзал табиати ва меҳмондўст халқи ҳақида муҳаббат билан ҳикоя қилинади.

Китобнинг яна бир ўзига хослиги – унда Туркиянинг маданий бойликлари ва қаҳрамонлари билан танишиш имкониятининг яратилиши. Муаллиф турли шаҳарларнинг ўзига хосликларини, уларнинг тарихи ва аҳамиятини тасвирлашга алоҳида эътибор қаратади. Масалан, Истанбулнинг қадимий ёдгорликлари, Каппадокиянинг ҳайратланарли табиати ёки Анқаранинг замонавий жиҳатлари ёритилган бўлими ўқувчини ўзига ром этади.

Китоб нафақат ўқувчини маълумот билан бойитади, балки уни Туркияга бевосита сафар қилишга илҳомлантиради. Ундаги ҳар бир сатрдан муаллифнинг Туркияга бўлган меҳри сезилиб туради.

Назаримда бу китоб нафақат Туркия ҳақидаги маълумотлар тўплами, балки ушбу мамлакатда бўлган ихлос ва таассуротларнинг чуқур ифода этилган намунаси.

Жорий йилнинг февраль ойида уч кунлик медиа тур доирасида каминга ҳам мазкур диёрда бўлган эди. Очиғи, унинг кўҳна тарихи бир неча минг йилликлари қамраб олганига ғувоҳ бўлган эдим. Худудда илк цивилизациялардан тортиб, эллинизм, Византия ва Усмонийлар империясигача бўлган даврлар из қолдирган. Истанбул шаҳридаги машҳур Айя София ёки Топқопи саройи каби ёдгорлиқлар мамлакатнинг тарихий мероси қанчалик бой эканини кўрсатади. Туркиянинг ҳар бир шаҳри – бу ўзига хос тарихий саёҳат. Мисол учун, Эфес ёки Троя археологик қадимжолари бежизга бутун жаҳон аҳлининг диққат марказида бўлиб келаётгани йўқ.

Шунингдек, Каппадокиянинг фантастик манзаралари, Памуккале оппоқ травертинлари ёки Анталиянинг очик-кўк денгизлари мамлакатта ташриф буюрувчиларни ўзига мафтун қилади. Туркия табиатида ҳар бир фаслнинг ўзига хос жозибаси бор. Ў ерда денгиз бўйида хордиқ чиқариш, тоғларда саёҳат қилиш ёки кўлар ва ўрмонларни томоша қилиш ўта завқлидир. Саёҳатчилар тили билан айтганда Туркияни бир марта кўрган одам, унга яна қайтишни хоҳлайди, чунки бу мамлакат ҳар бир инсоннинг қалбига ўзига хос из қолдиради. Бунга Шарофиддин Тўлагановнинг ушбу мамлакат ҳақидаги китобини ўқиган киши ҳам шаксиз, имон келтиради.

Ислом ЭГАМБЕРДИ ўғли.

ОГОҲЛИК

БОЛАЛАРГА ҚОИДАЛАРНИ ЎРГАТАЙЛИК!

Ёнғиннинг келиб чиқиш сабаблари турлича. Айниқса, болаларнинг уйинқароқлиги оқибатида содир бўлган ёнғин жуда хавфли. Шундай ота-оналар ҳам борки, улар эътиборсизлик ва масъулиятсизликларни туфайли фарзандлари ёш бўлишга қарамай, уларни уйда ёлғиз қолдириб қетишади, ҳатто гугуртларни уларнинг қўли етмайдиган жойларга қўйишни ҳам “унутишади”.

Бундай ҳолда эса болалар гугурт, электр-маиший асбоблар ва газ жиҳозларидан бемалол фойдаланишлари мумкин. Агар уйда ёнғин чиққудек бўлса, даҳшатга тушган болалар бурчакларга ёки шкаф, қаравотлар остига беркиниб олишлари табиий. Натижада эса олов борган сари кучайиб, ўта аянчли тус олиши ҳеч гап эмас...

Шу боис ҳам биз, катталар ҳаммиса фарзандларимизга ёнғиндан эҳтиёткорона фойдаланиш кераклигини ўқитишимиз, гугурт, электр-маиший асбоблар ва газ жиҳозларининг уйинқоқ эмаслигини тушунириб боришимиз шарт.

Айтиш жоизки, ёнғинлар сони йилдан-йилга ортиб бормоқда. Улар катта миқдорда моддий зарар келтиришдан ташқари, энг аянчлиси — ўлимга сабаб бўлаяпти. Шунинг учун болаларни уйда қаровсиз қолдирмаслик, гугуртларни бола-

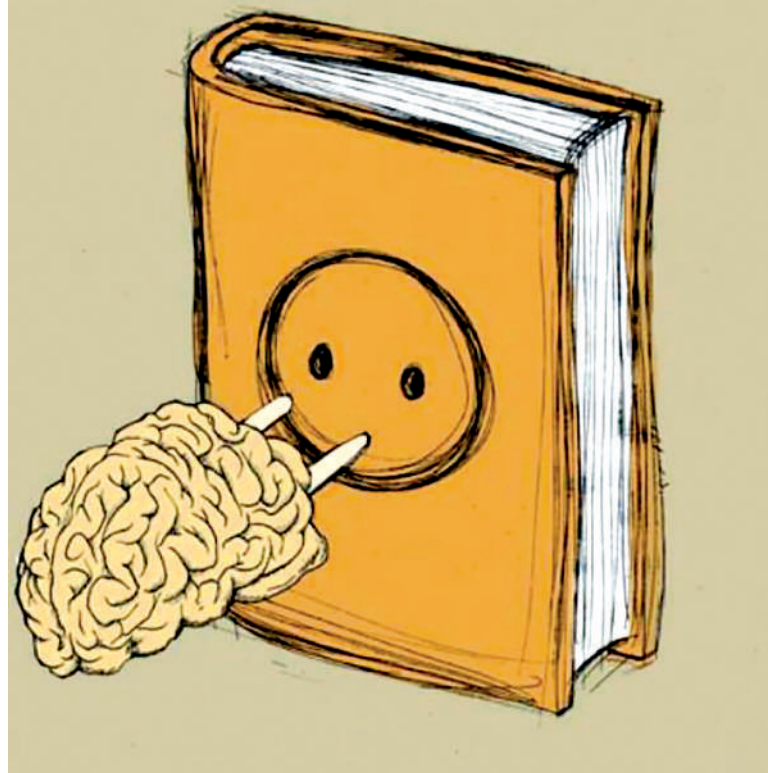
ларнинг қўли етмайдиган жойда сақлаш, уйдан чиқиш чоғида электр иситкичи ва газ асбобларини ўчириш, болаларга олов билан ўйнаш, электр иситиш асбоблари, маиший техника воситаларидан фойдаланишга рухсат бермаслик, болаларга олов билан эҳтиёткорона муносабатда бўлишни ўргатиш, ёнғин келиб чиққудай бўлса, қандай ҳаракатлар қилиш кераклигини ўқитиш зарур.

Ёдингизда бўлсин! Фақат ёнғин хавфсизлигига қатъий риоя этибгина энг катта бахтсизлик — ёнғин балосининг олдини олиш мумкин.

М. РИСБЕКОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси Маъмурий биноларидан фойдаланиш бошқармаси биносида ЁХТТЭ 2-бўлимаси кичик инспектори, кичик сержант.

РАССОМ ХАНДАСИ

Ақлни китобдан қувватланг!

Сурат интернет тармоғидан олинди.

Hurriyat
Mustaqil gazeti

Муассис:
Ўзбекистон
Журналистлар
уюшмаси

Бош муҳаррир
Абдурасул ЖУМАҚУЛОВ

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси
Матбуот ва ахборот агентлигида 0080 — рақам билан
руйхатга олинган.

Ҳажми 4 босма табоқ, Бичими — А-2.
Баҳоси келишилган нархда

Таҳририятга келган хатлар доимий
эътиборимизда.
Мақола ва хабарларда келтирилган
маълумотлар учун
муаллиф жавобгар.

Адади: 3 111

Буюртма — Г-1244

1 2 3 4 5 6

Топширилиш вақти — 21⁰⁰
Топширилди — 21²⁰

Телефон: (71) 244-32-68, 244-32-91
Тел-факс: (71) 244-32-80
Реклама ва маркетинг бўлими: (71) 244-32-70

Обуна индекси:
якка
обуначилар ва
ташқилотлар
учун — 233

Маъиллимиз: 100011, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.
Elektron manzil: gazhurriyat@mail.ru; info@uzhurriyat.uz

Газета таҳририят компьютер марказида терилди
ва дизайнер Э.Ёлғоров томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: И.Асилбеков. Мусаҳҳиҳ: З.Ҳасанова.

“Шарқ” НМАК босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.